

Lausuntopyyntö: VN/4165/2022

## **Kuntaliiton lausunto ympäristöministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta**

Kuntaliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan ympäristöministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta seuraavan.

### **Yleistä lain valmistelusta**

Kuntaliitto esittää vakavan huolensa siitä, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmän (RYTJ) sekä nyt lausunnoilla olevan lain ja siihen liittyvien lakien valmistelu ympäristöministeriössä eivät ole noudattaneet hyvää lainvalmistelutapaa. Lukuisat kunnat ovat esittäneet Kuntaliitolle huolensa lain valmisteluprosessista ja menettelystä lausuntokierroksen suhteen. RYTJ-lakivalmistelua varten perustetun työryhmän vain neljän kuukauden mittainen toimikausi ei mahdollistanut lakiluonnoksen huolellista valmistelua. Lausunnolla oleva lakiluonnos on ympäristöministeriön oma luonnos, ei lakia valmistelleen työryhmän yhteinen ehdotus.

Lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt ja sijoittuu pääosiltaan heinäkuulle. Näin ollen kunnilla ja maakuntien liitoilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta valmistella lausuntoaan hyväksyttäväksi hallintosääntönsä mukaisesti tarvittavissa kuntaorganisaation demokraattisissa päätöksentekokelemissä. Suurimmalla osalla kunnista ei siis ole mahdollisuutta antaa virallista lausuntoaan määräajassa.

Ympäristöministeriö ei pyytänyt lausuntoa jokaiselta 309 kunnalta, vaan ainoastaan 17 kunnalta. Kuntaliitto pitää jakelua aivan liian suppeana ja katsoo, että lausuntopyyntö olisi tullut lähettää ministeriöstä suoraan kaikkiin kuntiin huomioiden asian merkitys kaikille Suomen kunnille.



Lisäksi Kuntaliitto esittää syvän huolensa siitä, että RYTJ:n tiedonhallinnan perusratkaisuissa ei ole huomioitu kuntien esittämiä näkökulmia, vaikka nämä on saatettu ympäristöministeriön tietoon jo valmistelun varhaisesta vaiheesta lähtien. Kuntia tai Kuntaliittoa ei kutsuttu mukaan RYTJ:n määrittelyn ohjausryhmään, minkä vuoksi RYTJ:n määrittelydokumentin tiedonhallintaratkaisu ei ole kuntien palvelukonaisuuden eikä toimivan tiedonhallinnan kannalta tarkoituksenmukainen. Lakikonaisuus koskee nimenomaan kuntia, sillä kaavoitus- ja rakennusvalvonta ovat kuntien lakisääteisiä itsenäisiä tehtäviä, joissa rakennusten sekä asema- ja yleiskaavojen tiedot syntyvät.

Kunnat tarvitsevat huolella valmistellun, oikeudenmukaisen, toimivan ja kunnan palvelukonaisuutta tukevan lainsäädännön, johon kunnat voivat tehtävissään sitoutua. Tiedonhallintaratkaisun on oltava toimintaa sujuvoittava ja kuntien tulee kaikissa olosuhteissa voida päättää palvelujensa toteutuksesta ja hallinnoida omissa itsenäisissä tehtävissään syntyviä tietoja.

## **Kuntaliiton näkemys lainsäädäntöhankkeen jatkosta**

Huomioiden valmisteilla olevan, yhteiskunnan kustannuksiksi koituvan, RYTJ:n investoinnin suuruusluokan toteutuksen merkityksen koko julkishallinnon toiminnalle, valmistelun huomattavan keskeneräisyyden, vakavat ristiriidat vastuiden ja oikeuksien jakautumisessa ja tiedonhallinnan pääperiaatteissa sekä välttämätön tarve valmistella toteutus huolellisesti niin, että kaikki keskeiset osapuolet voivat siihen yhdessä sitoutua, **Kuntaliitto katsoo, että RYTJ:n ja siihen liittyvän lain valmistelua ei tule viedä esitetystä pohjalta eteenpäin.**

Kuntaliitto ehdottaa, että kiireellä tehtävän investoinnin asemasta panostetaan ensivaiheessa rakennetun ympäristön prosessien ja tietovirtojen yhteentoimivuuden toteutukseen sekä **valmistellaan yhteistyössä toteutuksen linjaukset huolella uudelleen.** Seuraavalla hallituskaudella tulisi arvioida yhteistyössä valtiovarainministeriön, kuntien, Kuntaliiton, ympäristöministeriön, verohallinnon, maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön kesken yhteiskunnan tarvitsemat lisäkehitystarpeet nykyiseen kansalliseen, julkishallinnon rakennetun ympäristön tiedonhallintakonaisuuteen. Valmistelu tulisi tehdä aidossa yhteistyössä kunnioittaen eri toimijoiden lakisääteisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Valmistelussa tulisi arvioida nykyisten keskeisten järjestelmien, kuten Maanmittauslaitoksen KTJ-kiinteistötietojärjestelmän ja DVV:n rakennus- ja huoneistotietojärjestelmän kehittämismahdollisuudet hyödyntäen kuntien julkaisemaa koneluettavaa tietoa sekä jo toteutettuja tietovirtoja. Mahdollinen Syken toiminnassaan tarvitsema tietopalvelutarve tulisi arvioida tässä yhteydessä erikseen.

Valtakunnallisen, eri toimijoiden välisen, tiedonhallinnan kehittämisessä tulee huomioida julkishallinnon organisaatioiden tehtävät ja roolit ja järjestää hallitut, oikeansuuntaiset tietovirrat eri toimijoiden ja tietovarantojen välillä sujuvoittamaan toimintaa. Kuntien kannalta on tärkeää, että tieto virtaa kuntien ja kuntalaisten, kuntien ja yritysten sekä kuntien ja eri ministeriöiden alaisten valtion organisaatioiden välillä (kuten DVV,

Verohallinto, Maanmittauslaitos, Väylä, Syke). Erityisesti kuntien ja Verohallinnon välisen sujuvien ja kaksisuuntaisten tietovirtojen ratkaiseminen toisi julkishallinnon toimintaan tehokkuutta ja varmistaisi kiinteistöverotuksen oikeudenmukaisen toteutumisen. Kuntaliiton näkemyksen mukaan rakennetun ympäristön valtakunnallisena kehityskohteena tulisikin olla nimenomaan toimialan toimijoiden tehtäviä ja palveluja tukevan, yhteisen tiedonhallinnan ja tietovirtojen kehittäminen, ei tietojen kokoaminen yhden organisaation hallintaan.

Erityisesti lakiehdotuksen pykäläluonnokset 4 §, 5 § ja 14 § ovat kuntien palvelutoiminnan, talouden ja hallinnon järjestämisen kannalta ongelmallisia. Kuntaliiton näkemys on, että kunnilla tulee kaikissa olosuhteissa säilyttää päätösvalta tehtäviensä järjestämisestä sekä mahdollisuus lakisääteisissä tehtävissään syntyvien tietojen hallinointiin.

Julkishallinnon tiedonhallinnan kehitystyön valmistelussa tulee huomioida kunnan merkittävä rooli koko toimialalla. Kunta tarvitsee omissa rakennetun ympäristön tehtävissään esitettyä huomattavasti laajempaa tietosisältöä ja ei voi siksi korvata omia tietojärjestelmiään RYTJ:llä. Tietojen tallentaminen kahteen eri paikkaan ei ole kunnan kannalta tarkoituksenmukaista eikä tuo digitalisaatiolla tavoiteltavia tehokkuushyötyjä.

Kuntaliitto ehdottaa, että valmistelu aloitetaan uudelta pohjalta ja uusin, oikeudenmukaisin ja toimintaa sujuvoittavin periaattein seuraavalla hallituskaudella. Linjauksia etenemiselle on kuvattu lausunnon lopussa kohdassa 'Yhteenvedo ja edellytykset etenemiselle kuntanäkökulmasta'.

## **Kuntien rooli rakennetun ympäristön toimialan digitalisaatioon liittyen**

Kunta vastaa yhdyskunnan toimivuudesta sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvistä peruspalveluista. Kaavoitus ja rakennusvalvonta kuuluvat kunnan lakisääteisiin itsenäisiin tehtäviin. Kansalaiset ja yritykset saavat kaavoitukseen sekä rakennuslupiin ja -valvontaan liittyvät palvelut julkishallinnon läheisyysperiaatteen mukaisesti lähipalveluna kunnasta. Tätä kunnan toimintaa palvelevat kuntien kaava- ja rakennusluoparekisterit, jotka ovat tyypillisesti osa kunnan laajempaa perusrekisterikonaisuutta maaomaisuus-, kiinteistö-, osoite- ja väestöosien sekä kunnan tuottamien lukuisten muiden paikkatietoaineistojen, kuten pohjakartan ja johtotietojen, kanssa.

Erityisesti suurissa ja keskisuurissa kunnissa asemakaavat tuotetaan jo nyt koneluetavina. Pienissä kunnissa kaavan valmistaa tyypillisesti kaavakonsultti, joka tarjoaa digitaalisen kaavan tuottamisen kunnan päätösten mukaisena sekä kunnan paikkatietojen julkaisun. Kaikki kaavoihin liittyvät kunnan demokraattisissa toimielimissä tehdyt päätökset kirjataan kunnan päätöksentekojärjestelmään ja arkistoidaan kunnan arkistoon. Kunnat eivät voi tukeutua RYTJ:ään omassa toiminnassaan, koska RYTJ:ssä ei tule olemaan kunnan tehtävissä tarvittavaa tietokokonaisuutta tarvittavassa laajuudessa. Toisin sanoen kunnan viranomaistehtävissä tarvittavan tiedon tarve on

paljon RYTJ-tietovarantoja suurempi. Kuntien on jatkossakin päivitettävä omia tietovarantojaan tehtäviään varten.

Kunnan toiminnan kannalta on tärkeää, että valtakunnallisen tiedonhallinnan kehityksessä huomioidaan kunnan palvelukokonaisuuden tarpeet niin, että kunnalla on mahdollisuus toteuttaa palvelujaan tehokkaasti eikä digitalisaatioratkaisuista koidu kohtuuttomia lisäkustannuksia tai turhia lisävelvoitteita. Kunnan tulee voida itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa omat digitaaliset palvelunsa ja hallinnoida tehtävissään syntyviä tietoja. Sillä tulee olla mahdollisuus tarjota maksullisia tietopalveluja, joilla voidaan kattaa osaa tiedontuotannon kustannuksista.

Kaikissa Suomen kunnissa on käytössä kunnan rakennusrekisteri, josta on tiedonvälitysprosessi DVV:n rakennusrekisteriin. Yli 250 kunnalla on käytössään rakennusvalvonnan sähköinen asiointipalvelu, jolla asiakkaat voivat hakea kunnista rakennuslupia mistä ja milloin vain. Rakennusvalvonnan sähköinen asiointipalvelu integroituu kunnan palvelukokonaisuutta tukevaan kunnan perusrekisterikokonaisuuteen, joka sisältää kaavojen ja rakennusten lisäksi kunnan kiinteistöt, osoitteet, maaomaisuuden jne. Valtiolla vastaavat rekisterit ovat eri ministeriöiden alaisissa organisaatioissa.

Kunnat tarjoavat digitaalisia rajapintapalveluita niitä tarvitseville tahoille. Kuntien rajapintapalveluja käyttävät esimerkiksi kiinteistö- ja rakennusalan yritykset, palvelujen kehittäjät ja logistiikka-alan yritykset, tutkimuslaitokset sekä valtion viranomaiset ja muut valtionhallinnon toimijat. Osa tiedoista tarjotaan avoimena ja osa maksullisina rajapintapalveluina. Kunnat kattavat osan datan tuotannon kustannuksista digitaalisista palveluistaan saamalla tuloilla. Koneluettavan tiedon kysyntä kasvaa sitä mukaa kuin kunnat saavat koneluettavaa tietoa tuotettua ja julkaistua.

## **Rakennetun ympäristön tietojen merkitys kunnan toiminnalle ja taloudelle**

Kaavoitusprosessi ei ole datantuotannon osalta tavanomainen *viranomaistoiminnan ohessa* kirjattava päätös tai tekstidokumentti, vaan tietyssä muodossa ja valtavan laajan tietosisällön kattava paikkatietosidonnainen tietokokonaisuus. Koneluettava kaava on arvokas tietotuote, joka tuotetaan pääosin kunnan kustannuksella. Digitaalisen kaavan tuottaminen maksaa kunnalle tyypillisesti kymmeniä tai satoja tuhansia euroja ja edellyttää erityisesti suurissa kunnissa paikkatietojärjestelmien ja mittauskaluston hankintaa sekä paikalliseen infraan ja ympäristöön liittyvien paikkatietojen jatkuvaa ylläpitoa.

Asemakaavoitus edellyttää, erityisesti tiheään rakennetulla alueella, tarkan pohjakartan jatkuvaa ylläpitoa. Pohjakartta tuotetaan hyödyntäen digitaalisia mittaus- ja tiedonkeruulaitteita, ilmakuvia ja nykyisin enenevässä määrin keilauksella tuotettuja 3D-pistepilviaineistoja. Kaavan tuotantoon liittyy maaperätutkimuksia, tilastollisin menetelmin tuotettuja väestöllisiä laskelmia sekä moninaisia infra-, liikenne-, melu- ja luontotutkimuksia. Näitä digitaalisia aineistoja analysoidaan kaavaprosessin aikana

kunnan paikkatietojärjestelmillä samassa ympäristössä kunnan perusrekisterien ja muiden paikkatietoaineistojen kanssa. Kaavojen visualisointia tehdään nykyisin enenevässä määrin 3D-kaupunkimallia hyödyntäen. Digitaalisen kaavantuotantoprosessin kehittämisen lisäksi kunnat ovat investoineet miljoonia euroja vanhojen, edelleen voimassa olevien asemakaavojen tulkinta- ja digitointityöhön.

Kunnat rahoittavat toimintaansa sekä verovaroin että palveluista saatavilla maksuilla, jolloin palvelujen maksut kohdistuvat niille, jotka palvelun tarvitsevat ja saavat. Palvelumaksut ovat yksi tarpeellinen keino verotuksen pitämiseksi jokseenkin kohtuullisella tasolla.

Kunnissa on viime vuosina tehty sopimuksia sähköisten tietopalvelujen kehittäjien kanssa jatkuvasti päivittyvän kaavarajapinnan hyödyntämisestä yksityisen sektorin tarjoamien tietopalveluiden kehittämisessä. Yritykset ovat toteuttaneet sähköisiä lisäarvopalveluja tyypillisesti rakentamisen, kiinteistökehittämisen ja vakuutustoiminnan toimijoiden käyttöön. Näissä palveluissa hyödynnetään kuntien prosesseissa syntyvää koneluetettavaa kiinteistö-, rakennus- sekä kaavatietoa. Kiinteistötiedot julkaistaan yritysten käyttöön KTJ-tietopalvelusta kuntien ja Maanmittauslaitoksen yhteistyösopimukseen perustuen. Kaavatiedot julkaistaan suoraan kunnista. Kuntien tietojen käytöstä perittävillä maksuilla katetaan kuntien datantuotannon mittavia kustannuksia. Tietojen luovuttamisessa kunnista yritysten jatkokäyttöön noudatetaan tietosuoja-asetusta ja EU:n datasäätelyä.

## Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta

### Yleiset kommentit ja johtopäätökset

Lausunnoilla olevan lakiluonnoksen tavoitteeksi kerrottu digitalisaation edistäminen on aivan keskeinen tavoite myös kuntien näkökulmasta. Erityisesti yhteentoimivuus, tietomallit ja koneluettavuus sekä standardimuotoiset rajapinnat voivat tuottaa suuria hyötyjä koko yhteiskunnalle ja ovat erittäin kannatettavia tavoitteita. On kuitenkin huomioitava, että kaava- ja rakennuslupatietojen yhteentoimivuus tulee toteuttaa nimenomaan kunnissa, joiden lakisääteisissä tehtävissä nämä tiedot syntyvät. RYTJ itsessään ei ole ratkaisu yhteentoimivuuteen.

Lakiluonnoksessa esitetty vastuiden ja oikeuksien jakautuminen, jonka mukaan kunnat huolehtisivat kustannuksellaan RYTJ:n tietojen ylläpidosta, ja Syke huolehtisi kunnan tuottaman tiedon hallinnasta ja jakelusta, on epäoikeudenmukainen. Luonnoksessa esitetty tiedonhallinnan perusratkaisu, jossa kunta ylläpitäisi omaan lakisääteiseen tehtäväänsä liittyvän tiedon ylläpidon lisäksi RYTJ:n tietovarantoa, ei noudata tiedonhallintalainsäädännön periaatteita. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä tulee toteuttaa teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaanti-oikeus.

Lakiluonnoksessa kunnille esitetty, kunnan tehtäviin kuuluvan kaavatiedon ylläpidon kannalta turha ja ylimääräinen velvoite ylläpitää myös RYTJ:ssä olevia tietoja, ei ole kuntien kannalta tarkoituksenmukainen eikä käytännössä toimiva ratkaisu. Toimimaton tiedonhallintaratkaisu sekä turha ja ylimääräinen työ johtaisi kunnissa lisäresurssitarpeisiin, kunnan ydinpalvelujen laadun heikkenemiseen ja tiedon laatuongelmiin.

Ehdotus heikentäisi käytännössä kuntien mahdollisuuksia päättää digitaalisista tietopalveluistaan ja niiden rahoituksesta. Kuntien kannalta ylimääräisen rekisterin ylläpito toisi kunnille kohtuuttoman paljon lisätöitä. Tarvittavat muutokset kuntien järjestelmiin aiheuttaisivat huomattavia kehityskustannuksia vuosittaisine ylläpitokustannuksineen.

Ehdotuksesta jää epäselväksi, keitä esitetty tietosisältö lopulta palvelisi. Rakentajat, kiinteistökehittäjät ja muut tiedon tarvitsijat eivät tule vielä vuosiin, jos koskaan, saamaan RYTJ:stä yhtä kattavia tietoaineistoja kuin kunnista, joten asiakkaat tulevat jatkossakin asioimaan kaupunkikehitykseen, kaavoitukseen, tontteihin, rakennusvalvontaan ja taajama-alueen infrahankkeisiin liittyen suoraan kunnan kanssa.

RYTJ ja ehdotettu sääntely ei ratkaisisi myöskään julkishallinnon toimijoiden välisen valtakunnallisen tiedonhallinnan nykyisiä ongelmia. Lakiluonnoksesta saa käsityksen, että ensisijaisena tavoitteena on kuntien ja maakuntien liittojen tehtävissä syntyvien tietojen siirtäminen Syken hallintaan. Syke saisi esityksen mukaan oikeudet julkaista ja jakaa muiden kustannuksilla tuotettuja tietoja omaan lukuunsa.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ennen lainsäädännön valmistelun etenemistä on välttämätöntä tehdä huolellinen, oikeellinen ja objektiivinen kustannus-hyöty-tarkastelu keskeisten osapuolten sekä loppuasiakkaiden kannalta. Valmistelun aikana tehdyissä selvityksissä viitataan rakennetun ympäristön digitalisaation yleisesti mahdollistamiin potentiaalisiin hyötyihin, ei ehdotetun kaltaisen RYTJ:n käyttöönotolla saavutettaviin hyötyihin. RYTJ:n todellisia hyötyjä suhteessa yhteiskunnan kymmenien miljoonien eurojen investointiin tulisi siten objektiivisesti vielä arvioida. Olisi välttämätöntä valmistella myös huolellinen vaikutustenarviointi kunnille aiheutuvista tosiasiallisista kustannuksista sekä kunnille ehdotettujen päällekkäisten tiedon ylläpitovastuiden vaikutuksista kuntien palvelutoimintaan ja lisäresurssitarpeisiin. Lisäksi tulisi valmistella oikeellinen arvio kunnille aiheutuvista tulonmenetyksistä ja sen vaikutuksista tiedon laatuun.

## **Perusratkaisut ja niiden haasteet ja hyödyt kuntanäkökulmasta**

Lakiluonnoksen mukaisesta ratkaisusta ei olisi kunnille merkittävää hyötyä, mutta siitä on selvästi nähtävillä kunnille suuria haittavaikutuksia.

Kuntaliitto kiteyttää keskeisimmät huomionsa ehdotuksesta seuraavasti:

### **Ehdotukseen sisältyvät kannatettavat asiat**

#### **Yhteentoimivuus on rakennetun ympäristön digitalisaation perusta**

Yhteentoimivuus, tietomallipohjaisuus ja koneluettavuus sekä standardimuotoiset rajapinnat ovat erittäin kannatettavia kehityskohteita. On kuitenkin huomioitava, että yhteentoimivuus on toteutettava kuntien järjestelmissä, joissa rakennuslupa- ja kaavatiedot syntyvät. Kun tiedot syntyvät kunnissa alunperinkin yhteenvoimivina, tietoa tarvitsevat tahot, kuten muut viranomaiset, kaupunkikehittäjät, suunnittelijat ja rakennusyrietykset sekä alan tietopalvelujen kehittäjät voivat saada yhteentoimivaa, koneluettavaa kaava- ja rakennuslupatietoa suoraan aina ajantasaisena ja oikeellisena alkuperäisestä syntylähteestään.

Tiedon yhteentoimivuuden toteuttaminen valtakunnallisesti on mittava hanke, jonka toteutukseen tarvitaan rahoitusta nimenomaan kuntiin. Vaikka yhteentoimivuuden vaatimus on lakisääteisenä tehtävänä uusi, lakiluonnos ei sisällä tarkkaa arviota kunnille aiheutuvista kustannuksista valtakunnallisen yhteentoimivuuden toteuttamiseksi. Yhteentoimivuuden toteuttaminen edellyttää muutoksia kuntien nykyisiin tietojärjestelmiin, rekistereihin, tietoaineistoihin, prosesseihin ja rajapintoihin. Mikäli laki toteutuisi, tulisi sen sisältämä yhteentoimivuuden vaatimuksen toimeenpano korvata kunnille täysmääräisenä rahoitusperiaatteen mukaisesti.

Rakentajien, kiinteistökehittäjien ja kiinteistövälittäjien on perusteltua pyytää sisällöltään kattavat rakennetun ympäristön tiedot edelleen suoraan kunnista. Kunnat tarjoavat omasta järjestelmästäan lakiluonnoksessa esitettyjen tietosisältöjen lisäksi

ajantasaisen asemakaavayhdelmän kaikkine voimassa olevine kaavoineen, tiettyyn aikaan sidotut asemakaava- ja pohjakaavaotteet sekä tarkasteltavien alueiden infratiedot, kuten jatkuvasti päivitettävät pohjakartat ja maanalaiset johtotiedot sekä kaavoitus- ja rakentamislupahankkeisiin liittyvän neuvonnan.

Kunnan julkaisemien rakennetun ympäristön tietojen yhteentoimivuus tuo lisäarvoa yhteiskunnalle mahdollistamalla lähes rajattomasti uusia lisäarvopalveluja toimijoiden tarpeiden mukaan. Yritysten lisäarvopalveluja koneluettavasta kaavatiedosta on jo kehitteillä.

### **Rakennusten tietomallit tarjoavat uuden teknologian mahdollisuuksia rakennusvalvonnan työhön**

Rakennusten tietomallien hyödyntäminen rakennusvalvontaprosessissa tuo uusia mahdollisuuksia rakennusten suunnitelmien tarkasteluun. Kuntaliitto pitää hyvänä, että rakentamislakiluonnoksessa mahdollistettaisiin IFC-mallien hyödyntäminen kunnan rakennuslupaprosessissa.

Malli sisältää suuren määrän koneluettavaa tietoa suunnitteilla olevasta rakennuksesta ja mallia voidaan tarkastella visuaalisesti, suhteessa ympäristöönsä kunnan 3D-kaupunkimallissa. Sisätilaratkaisuja, kulkuja, parvekenäkymiä, varjostuksia, pelastusratkaisuja jne. voidaan tarkastella kolmiulotteisesti. Mallista voidaan ladata lupaprosessissa tarvittavia tietoja kuntien rekistereihin ja mallin avulla rakennuslupaprosessia voidaan tulevaisuudessa ainakin osin automatisoida.

Lakiluonnoksesta ei käy selvästi ilmi, mille rakennuskohteille rakennusten tietomallin toimittaminen rakentamishankkeeseen ryhtyvältä vaadittaisiin ja mikä olisi RYTJ:ään välitettävän mallin lopullinen tietosisältö. Näitä olisi syytä tarkentaa. Tietomallien käsittely vaatii jatkokehitystä kuntien rakennusvalvonnan sähköisiin asiointipalveluihin ja kaupunkimalleihin, joihin liitettyinä kunta tarkastelee rakennusten tietomallia. Asian toteutus valtakunnallisesti vaatii huomattavaa lisärahoitusta kunnille, vaikka aiheeseen liittyvää kehitystyötä on jo kuntien yhteishankkeina aloitettu. Lisäksi tarvitaan rahoitusta vaadittavien uusien rajapintojen toteutukseen. Uudet rajapinnat aiheuttavat kunnille myös jatkuvia, vuosittaisia ylläpitokustannuksia.

On syytä tarkentaa myös vastuita eri toimijoiden välillä mallien laadun osalta. Kunnat eivät voi vastata rakentamishankkeeseen ryhtyvän toimittaman tietomallin oikeellisuudesta tai rakennuslupan liitteiden yhdenmukaisuudesta. Tietomallien oikeellisuus tulisi voida tarkistaa automaattisesti. Automatisointi edellyttää malleilta yhtenevää esitystapaa. Ministeriön tulee laatia tarkat ja yksiselitteiset ohjeet mallien sisällölle ja teknisille vaatimuksille.

Lähtökohtana ei voi olla, että kaikkien rakennusvalvojien tulisi kouluttautua tietomallien asiantuntijoiksi. Tietomallipohjaista rakennuslupaprosessia tulisikin kehittää niin, että tiettyjä prosesseja voitaisiin tehdä helppokäyttöisin toiminnoin tai automaattisesti ilman



suurta lisäkoulutuksen tarvetta. Tämä vaatii kuntien sähköisten asiointipalvelujen, rekisterien ja 3D-kaupunkimallien lisäkehitystä.

Lisäksi tulee huomioida, että tietomallipohjaisten erityissuunnitelmien arkistointi vaatii valtakunnallista kehittämistä. Kun arkistoitavien dokumenttien määrä kasvaa, myös sähköisen arkiston jatkuvat ylläpitokustannukset kasvavat. Vaatimusten todelliset kustannukset tulisi arvioida huolellisesti ja pyrkiä löytämään kustannuksiltaan kohtuullinen taso sähköisen arkistoinnin toteutukseen.

## Asiat, jotka eivät ole kuntien kannalta hyväksyttäviä

### Vastuut ja oikeudet jakautuvat lakiluonnoksessa epäoikeudenmukaisesti

Ympäristöministeriön ehdotuksessa vastuut ja oikeudet jakaantuvat epäoikeudenmukaisesti. Kunnilla säilyisivät edelleen kaikki tiedon ylläpidon vastuut sekä tiedontuotannon kustannukset uusine lisävelvoitteineen, kun taas Syke saisi oikeuden kunnan kustannuksella tuotettujen tietojen hallinnointiin ja jakamiseen. Lain seurauksena kuntien mahdollisuuksia hallinnoida omaa tietoaineistoaan ja tuottaa omia digitaalisia tietopalvelujaan käytännössä heikennettäisiin.

Epäoikeudenmukaista olisi myös se, että kunta olisi vastuussa ulkopuolisen organisaation ylläpitämässä järjestelmässä olevan tiedon oikeellisuudesta. Kuntaliitto pyytää kiinnittämään huomioita RYTJ-lakiluonnoksen 5 § käytettyyn termiin kunnan on 'tallennettava'. Kunnan tehtäväksi ei tule säätää kaavatiedon tallentamista RYTJ:ään. Mikäli RYTJ toteutettaisiin, tulisi Syke velvoittaa noutamaan kunnan tehtävissä syntyvä tieto kunnan julkaisemasta rajapinnasta. Syke olisi siten vastuussa siitä, että tieto tallennettaisiin RYTJ:ään sellaisena kuin se kunnan rajapinnan kautta on saatavilla. Alkuperäinen kaavarekisteri on aina kunnassa, jolle ko. viranomaistehtävä kuuluu ja jonka tehtävässä tieto syntyy. RYTJ:ää ei tulisi kutsua *ensisijaiseksi rekisteriksi*, vaan 'kokoavaksi tietovarannoksi'.

Lakiluonnoksen 4 §:n säännös koskien yhteisrekisteriä ei vastaa tietosuojasetuksen tulkintaa yhteisrekisterinpitäjyydestä. SYKE ja kunnat eivät päättäisi yhteisesti ja tasapuolisesti ehdotetussa järjestelmässä henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista ja keinoista. Pykälä vaikuttaisi olevan tietosuojan näkökulmasta lainvastainen.

Tiedon jakamisesta muuhun kuin viranomaistehtävään tulisi sopia oikeudenmukaisin periaattein. Kunnilla tulee kaikissa olosuhteissa säilyttää oikeus tuottamansa tiedon hallintaan ja jakamiseen.

### Esitys toisi uuden ja turhan tiedon ylläpidon vastuun kunnille

Uusi RYTJ:n ylläpitovastuu tarkoittaisi käytännössä kunnan toiminnan kannalta turhaa ja ylimääräistä vastuuta kunnan oman kaavatietovarannon ylläpitovastuun lisäksi. Kunta ei voi korvata omia rekistereitään RYTJ:llä. Kunnat ylläpitävät tietoja kaikista voimassa olevista kaavoista kunnan ajantasa-asemakaavayhdelmään osana kunnan laajempaa tiedonhallintakokonaisuutta.

Lakiluonnoksen tiedonhallintaratkaisussa ei ole huomioitu myöskään sitä, että kunta tarvitsee itse tuottamia tietoja kunnan omissa viranomaistehtävissä. Esimerkiksi rakennusvalvontaviranomaiset tarvitsevat kaavatietoja rakennuslupakäsittelyssä, kunnan kuntatekniikan suunnittelu käyttää kaikki voimassa olevat kaavat sisältävää ajantasa-kaavayhdistelmää infran suunnittelussa, kunnan tonttipalvelut tarvitsevat kaava-aineiston kiinteistönmuodostukseen ja tonttien myyntiin jne. Vastaavasti uusien kaavojen

suunnittelussa kunnan kaavoittaja hyödyntää kunnan muiden osastojen tuottamia rakennus-, infra- ja kiinteistötietoja sekä monenlaisia ympäristöön liittyviä selvityksiä. Näin kattavia tietoja ei tule olemaan RYTJ:ssä todennäköisesti koskaan, joten kunta ei voi tukeutua palvelujensa järjestämisessä oman tiedonhallintakokonaisuutensa sijaan RYTJ:ään.

Kunnan ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kaavatietoa kahdessa eri rekisterissä, eikä saman tiedon tallentaminen moneen rekisteriin ole tiedonhallintaratkaisunakaan hyväksyttävä. Kunnissa on jo nyt hyvin pienet rakennusvalvonta- ja kaavoitusresurssit, joten turhaan ja moninkertaiseen työhön ei ole varaa hukata resursseja koko yhteiskunnan kannalta tärkeiden kunnan kaavoitus- ja rakennuslupatehtävien kustannuksella.

Kaavoitus- ja rakennuslupatiedot syntyvät kuntien järjestelmissä ja tallennetaan näissä kunnan viranomaistehtävissä ensisijaisesti kunnan tietovarantoon. Syken ei tule perustaa päällekkäistä rekisteriä kuntien tehtäviin perustuvien rekisterien kanssa. Epätarkoituksenmukainen tiedonhallintaratkaisu vaikeuttaisi kunnan palvelujen järjestämistä ja vaikuttaisi kunnan palvelujen laatuun laajemminkin.

*Päällekkäiset viralliset* rekisterit aiheuttaisivat epäselvyyttä myös käyttäjille, jotka eivät enää tietäisi, mistä ajantasaisin kaava- ja rakennuslupatieto on saatavilla. Tiedonhallintalain säätämällä nimenomaan haluttiin estää kopiorekisterien syntyminen ja varmistaa tiedon hyödyntäminen alkuperäisestä syntylähteestään.

Rakentamista koskevien tietojen osalta käytetään rakentamislakiluonnoksessa ilmaisua: 'kunnan on *julkaistava*' tiedot RYTJ:ään, mikä tarkoittaa tiedon välittämistä kunnan järjestelmästä RYTJ:ään. Rakennustietojen osalta lakiluonnoksen muotoilu vaikuttaisi siten olevan alueidenkäyttötietoja koskevaa luonnosta tarkoituksenmukaisempi.

Edellä kuvattuun perustuen RYTJ:n ei tulisi olla 'rakennuslupa- eikä kaavarekisteri'. Nämä rekisterit/tietovarannot ovat kunnissa, jotka toimivat kaavoitus- ja rakennuslupaviranomaisina. RYTJ:n tapauksessa voisi olla kyse 'kokoavasta tietovarannosta', jota päivitetäisiin (puoli)automaattisesti alkuperäisten tiedontuottajien rajapinnoista esimerkiksi kerran vuorokaudessa. Tällaisia ratkaisuja on jo kehitteillä yksityisten tietopalvelukehittäjien toimesta.

## **Kunnista välitettävien tietojen suuri määrä tuo jatkuvia lisäkustannuksia kunnille**

Lakiluonnoksen 5 § sekä rakentamislakiluonnoksen 60 § ja 61 § mukaisen tietosisällön välittäminen RYTJ:ään kaikkine välivaiheineen on vielä toteutuksena testaamatta. Ei ole tiedossa, minkälaiset kustannukset tämä kunnille aiheuttaisi. On todennäköistä, että toteutus aiheuttaisi kunnille suuria lisäkustannuksia. Olisi syytä arvioida uudelleen, mitä tahoja ja mitä tarvetta varten kaikki eri välivaiheet tallennettaisiin RYTJ:ään ja pohtia vaihtoehtoisia kevyempiä ratkaisumalleja.

Suuri määrä uusia rajapintoja aiheuttaa kunnille myös jatkuvia ylläpitokustannuksia. Tietoja tulisi vaatia välitettäväksi ainoastaan sellaiselta osin, jotka ovat välttämättömiä perustellun tarpeen kannalta.

Esitettyjen tietojen ylläpitäminen käsin RYTJ:ään päällekkäisesti kunnan oman kaavatietovarannon ylläpidon kanssa vaatisi lisäresursseja kuntiin.

### **RYTJ-lain tiedonhallintaratkaisusta ei ole nähtävillä hyötyjä kunnille**

Lausunnolla olevan lakiluonnoksen mukaisesti toteutettuna RYTJ:n tiedonhallintaratkaisu ei toisi toiminnallisia hyötyjä eikä säästöjä kunnille. Tiedonhallintaratkaisu on kuntien kannalta epätarkoituksenmukainen ja toisi kunnille suuria lisäkustannuksia. Mikäli RYTJ toteutetaan, tiedonhallintaratkaisu tulee toteuttaa niin, että kunta julkaisee kunnan järjestelmään tallentamansa kaavatiedot kunnan rajapintaan RYTJ:n saataville. RYTJ hakisi tiedot kunnan rajapinnasta. Sykelle tulisi säätää vastuu siitä, että kaavatiedot tallentuvat RYTJ:ään sellaisena kuin ne kunnan rajapintaan on julkaistu.

Vaikka perusteluissa puhutaan *yhteisestä* järjestelmästä, lakiluonnoksesta puuttuu kokonaan maininta kuntien tiedonsaantioikeuksista. Ehdotuksessa ei esitetä kunnan saavan valtion organisaatioiden tuottamia tietoja RYTJ:stä. RYTJ-laki ei myöskään velvoitaisi valtion organisaatioita käyttämään RYTJ:ää, eikä tiedossa ole, sitoutuisivatko ne käyttämään RYTJ:ää niin, ettei kuntien tarvitsisi enää toimittaa tietojaan muille viranomaisille. Lisäksi viranomaisetkin tarvitsevat RYTJ:n tietosisältöä kattavimmat tiedot, esimerkiksi uusien kaavojen lisäksi vanhempia, edelleen voimassa olevia kaavoja.

Kuntaliitto ei pidä realistisina perusteluissa mainittuja arvioita kunnille tulevista säästöistä, jotka saavutettaisiin sillä, että kunnat toimittaisivat uusien kaavahankkeiden tiedot vain RYTJ:ään, ei eri viranomaisille erikseen. Kunnat julkaisevat kaavatiedot nettisivuillaan ja karttapalveluissaan. Suuri osa tiedon tarvisijoista saa tietonsa suoraan näistä lähteistä sekä kunnan rajapinnoista. Kuntaliiton arvion mukaan uusien kaavatietojen toimittaminen kaavahankkeen valmistuttua muutamille viranomaisille on työmäärältään huomattavasti pienempi työ kuin kunnan oman kaavatietovarannon kanssa päällekkäisen RYTJ:n rekisterin jatkuva ylläpito esitetyin välivaihein.

### **RYTJ ja RYTJ-laki eivät ratkaise valtakunnallisen tiedonhallinnan todellisia ongelmia**

RYTJ:n tiedonhallintaratkaisu ja lausunnoilla oleva RYTJ-lakiesitys eivät ratkaisisi tiedossa olevien valtakunnallisen tiedonhallinnan ongelmia, vaan toisivat jopa niitä lisää.

Valtakunnallisia ongelmia ovat mm. puutteellisesta valtakunnallisesta tiedonhallinnasta johtuva päällekkäinen työ kuntien ja valtion organisaatioiden välillä (mm. kunnat, DVV, Verohallinto, Maanmittauslaitos) ja tähän liittyvät tiedon laadun ongelmat; toimijoiden

välischen, oikeansuuntaisten ja hallittujen tietovirtojen puuttuminen, kuntien vaikeudet välittää Verohallinnolle Verohallinnon tarvitsemat rakennustiedot tarvittavassa laajuudessa; Verohallinnon päivittämien rakennustietojen kunnille palauttamiseen liittyvät ongelmat sekä se, ettei valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpitoa ole vastuutettu millekään taholle maistraattien lopetettua näiden tietojen ylläpidon 1.1.2020. Kyse on suurista pitkäaikaisista haasteista, joiden ratkaiseminen toisi merkittävää tehostusta julkishallinnon toimintaan. RYTJ-lakiluonnoksen pykälissä näitä ei kuitenkaan esitetä ratkaistaviksi. Perusteluteksteissä on kuvattu suunnitelmia esimerkiksi Verohallinnon osalta, mutta vielä ei ole tiedossa, ovatko nämä suunnitelmat tulevaisuudessa toteutettavissa.

DVV:n ylläpitämien VTJ:n rakennus- ja huoneistorekisterin siirto Sykelle kuntien prosessit huomioiden on valtava hanke, jonka tarkoituksenmukaisuutta on syytä pohtia huolellisesti uudelleen. Tulisi tarkasti pohtia, mitä lisäarvoa rekisterin siirrosta olisi suhteessa nykyiseen sekä pohtia vaihtoehtoisia ratkaisuja siihen, miten toimijoiden välisiä kaksisuuntaisia tietovirtoja voitaisiin kehittää nykyistä toimivammiksi.

Lisäksi on huomioitava, että mikäli RYTJ ottaisi käyttöönsä DVV:n ylläpitämien rakennusrekisterin, ei kuntia voida velvoittaa muiden organisaatioiden tekemien virheiden korjaamiseen. Kuntien ja DVV:n rakennusrekisterien sisällöt poikkeavat toisistaan siinä syystä, että samoja tietoja on aikaisemmin ylläpidetty sekä kunnissa että valtion toimesta. Tiedonhallintaa tulee kehittää niin, että tiedot päivitetään aina alkuperäisessä syntypaikassaan, josta tiedot välitetään muille tiedontarvitsijoille rajapintojen välityksellä.

## **Kunnille aiheutuvat kustannukset on arvioitu aivan liian pieniksi**

Esitys toisi kunnille veloitteen tuottaa useiden vaiheiden kaava- ja rakennuslupatiedot sekä mm. tonttijakosuunnitelman tiettyjen tietomallien mukaisina. Nämä uudistukset edellyttäisivät muutoksia kuntien järjestelmiin, prosesseihin, rekistereihin ja rajapintoihin. Lisäksi vaaditaan kyvykkyyttä vastaanottaa ja hallinnoida rakennusten tietomalleja sekä välittää ne RYTJ:ään.

Vaikka laki koskisi käytännössä vain lain voimaantulon jälkeisiä tietoja, tulisi kuntien käytännössä tehdä muutoksia kuntien tietoaineistoihin kokonaisuutena. Kuntien perusrekisterit muodostavat RYTJ:ää laajemmän kokonaisuuden, joten todennäköisesti tietomallien muutokset aiheuttavat muutoksia myös kunnan muihin rekisteriosiin ja rekisterien välisiin prosesseihin. Lisäksi vaadittaisiin huomattava määrä uusia rajapintoja kunnan eri järjestelmistä tai samojen tietojen kirjaamista kahteen eri paikkaan.

Suhteessa kunnalle säädettyihin uusiin ja osin turhiin velvoitteisiin, lakiluonnoksessa esitetyt kustannukset on Kuntaliiton näkemyksen mukaan arvioitu aivan liian pieniksi. Jo tiedonhallintalain valmistelun yhteydessä arvioitiin kuntien rakennetun ympäristön yhteen toimivuuden toteutus kunnissa tasolle 70 miljoonaa euroa investointina, jonka lisäksi kunnille aiheutuu muutoksista vuosittaisia ylläpitokustannuksia.

Valtion tulisi korvata kunnille lainmuutoksesta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti rahoitusperiaatteen mukaisesti. Mikäli rahoitusta ei järjestetä, ei valtakunnallista yhteentoimivuutta ole mahdollista toteuttaa ja lain yhteiskunnalle hyödyllisimmät yhteentoimivuuden toteutukseen liittyvät tavoitteet jäävät saavuttamatta. Turhien lisäkustannusten välttämiseksi tiedonhallintaratkaisua ei tule toteuttaa luonnoksen mukaisena.

Lakiluonnokset sisältävät myös useita asetuksenantovaltuuksia, joista ainoastaan RYTJ-lain 14 §:n perusteella annettavan asetuksen luonnos on tiedossa lausuntokierroksen aikana. Kun muita asetuksia ei ole edes luonnosteltu, on lainsäädäntökokonaisuuden vaikutusten arvioiminen tässä vaiheessa käytännössä mahdotonta.

### **RYTJ ei tuo lisää turvallisuutta**

Lakiehdotuksessa perustellaan, että RYTJ olisi tae paremmalle turvallisuudelle. Kuntaliitto huomauttaa, että tiedon kerääminen saataville yhdestä järjestelmästä ei tuo lisää turvaa tietojen hallintaan. Hyvin suuren tietoaineiston kerääminen yhteen tietovarantoon päinvastoin lisää vahinkopotentiaalia mahdollisen kyberrikoksen tapahtuessa. Tähän varautuminen puolestaan edellyttää entistä vahvempia suojauksia.

Kunnat vastaavat tietosuojan ja tietoturvan toteutumisesta omissa järjestelmissään. RYTJ:n vastuutahona Sykellä olisi valtava vastuu kokoavan järjestelmän koko tietosisällön tietoturvasta ja tietosuojasta. Kunnilla säilyy edelleen vastuu omien järjestelmiensä osalta.

### **RYTJ voi vääristää vapaita markkinoita**

Ympäristöministeriön tavoitteet, jolla kunnat pakotettaisiin käyttämään yhtä kaavarekisterijärjestelmää, suosisi ko. järjestelmätoimittajaa, mutta vaikeuttaisi muiden ohjelmistotoimittajien asemaa alalla. Tämä voisi johtaa markkinoiden vääristymiseen ja todennäköisesti myöhemmin kuntien ohjelmistokustannusten nousuun.

Avoimeen lähdekoodiin tukeutuminen mahdollistaisi koodin käyttämisen lisäkehitykseen avoimesti, mutta koodia ei välttämättä kaikilta osin voisi julkaista esimerkiksi tietoturvanäkökulmat ja liiketoimintasalaisuudet huomioiden. Tämä tarkoittaisi, että avoimen lähdekoodin potentiaaliset hyödyt saattaisivat jäädä joka tapauksessa realisoitumatta. Siten avoimeen lähdekoodiin tukeutuminen on haasteellista.

Syken ei tule lähteä yksityisten tietopalvelutuottajien kilpailijaksi. Rakennetun ympäristön kaava-, rakennus- ja kiinteistötietoja tarjoavia tietopalveluja on jo parhailaan syntymässä yksityisen sektorin toimesta. Vastaavan palvelun toteuttaminen julkishallinnon toimesta voisi vaikeuttaa näiden yritysten toimintaa jatkossa. Yrityksille tulee turvata vapaa kilpailu markkinoilla sekä mahdollisuudet tuottaa lisäarvopalveluja

julkishallinnon julkaisemasta koneluettavasta tiedosta hyödynnettynä alkuperäisestä syntylähteestään.

## **RYTJ:n vaikutukset kuntien toiminnalle ja taloudelle kiteytetysti**

### **Hyödyt:**

Ympäristöministeriön esityksestä on havaittavissa seuraavia hyötyjä kuntien kannalta:

- Yhteentoimivuuden valtakunnallinen toteutus tuo kunnillekin hyötyjä. Kun tietyt ydintiedot, kuten asemakaavat, julkaistaan kaikista kunnista yhdenmukaisina standardirajapinnoista, on kuntien helpompi hyödyntää esimerkiksi naapurikunnan julkaisemia tietoja suoraan tämän rajapinnoista.
- Yhteentoimivuudesta on hyötyä kuntalaisille, kun kaavat julkaistaan aina samantyyppisiksi. Tämä edellyttää kuitenkin vielä kaavan yhtenäisen kuvaustavan määrittelyä ja toteutusta (kuntalaiset eivät lue tietomalleja).
- Yhteentoimivuudesta on hyötyä yrityksille. Kun kaavat julkaistaan kaikista kunnista samantyyppisiksi, voivat yritykset hyödyntää kunnan tuottamia kaava-aineistoja yhteentoimivina suoraan alkuperäisestä lähteestään. Myös kaavan laadinta kunnan ja yksityisen sektorin yhteistyönä helpottuu yhteentoimivuuden myötä.

Yhteentoimivuuden vaatimus on lakisääteisenä tehtävänä uusi. Yhteentoimivuuden valtakunnallinen toteutus on valtava hanke ja voi toteutua valtakunnallisesti laadukkaasti vain jos uuden, laissa säädetyn vaatimuksen, täytäntöönpanoa rahoitetaan kunnille rahoitusperiaatteen mukaisesti. RYTJ ei ratkaise yhteentoimivuutta, eikä ole edellytys yhteentoimivuudelle. Yhteentoimivuudesta on valtavia hyötyjä sellaisenaan.

- Rakentamislaisissa esitetty IFC-mallin toimitusvelvoite rakentamiseen ryhtyvältä kunnan rakennusvalvonnalle mahdollistaisi IFC-mallipohjaisen rakennuslupaprosessin nykyistä laajemman hyödyntämisen.

### **Haitat:**

Ympäristöministeriön RYTJ-lakiluonnoksesta on havaittavissa selkeitä ja vakavia haitta-vaikutuksia kuntien toiminnalle ja taloudelle:

- RYTJ-lakiluonnoksen mukainen sääntely heikentää käytännössä kuntien mahdollisuuksia päättää taloudestaan, digitaalisista palveluistaan ja siten myös oman hallintonsa järjestämisestä.
- RYTJ-lakiluonnoksen mukaisen sääntelyn myötä kunnan asema heikkenisi ja toiminta vaikeutuisi, kaikki tiedontuotannon kustannukset säilyisivät kunnilla jatkossakin. Huomioitavaa on, että erityisesti kaavan tuotannon kustannukset poikkeavat tavanomaisten rekisteritietojen ylläpidon kustannuksista merkittävästi. Kaa-voitushanke on kunnalle aina vähintään kymmenien tai satojen tuhansien eurojen investointi, jonka kunta pääsääntöisesti rahoittaa.
- Esitetty ratkaisu, jossa kunta ylläpitäisi ulkopuolisen organisaation rekisteriä, vaikeuttaisi kuntien mahdollisuuksia toteuttaa kunnan tehtäviin kuuluvat

rakennetun ympäristön palveluprosessit tarkoituksenmukaisella tavalla kunnan oma palvelukokonaisuus huomioiden. Tällä on merkitystä myös tiedon laatuun.

- Laki toisi kunnan lakisääteiseen tehtävään liittyvän tiedon ylläpidon kannalta turhan ja ylimääräisen RYTJ-rekisteripidon veloitteen. Kunta ei voi korvata omia rekistereitään RYTJ:n rekistereillä, sillä kunnan ylläpitämä tietokokonaisuus on RYTJ:ää laajempi ja päivittyy kunnan prosessien mukaisesti. RYTJ ei tule sisältämään rakennetun ympäristön tietoja yhtä kattavasti kuin kunta niitä tehtävissään tarvitsee ja itse ylläpitää.
- Kuntien ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kahta päällekkäistä rekisteriä. Kaksinkertainen työ ei tue digitalisaatiolla haettavia tehokkuustavoitteita. Esitetyn muotoisena RYTJ aiheuttaisi kunnille tarvetta lisäresursoinnille. Turhat lisäveloitteet veisivät resursseja varsinaiselta rakennusvalvonta- ja kaavoitustyöltä.
- Asiakkaalle RYTJ saattaisi tuoda lisää epäselvyyttä siitä, mistä ajantasaisimmat ja tarkimmat kaavoitus- ja rakennuslupatiedot olisivat saatavilla. Kyselyjen määrät kunnista tuskin vähenisivät nykyisestä.
- Ympäristöministeriön tavoite, jonka mukaan kunnat käyttäisivät samaa järjestelmää, suosisi yhtä järjestelmätoimittajaa ja voisi aiheuttaa jatkossa monopoliaseman valitulle toimittajalle. Muiden ohjelmistotoimittajien asema alalla vaikeutuisi. Monopoliasema voisi johtaa myöhemmin ohjelmiston hinnan nousuun, jonka maksajina olisivat todennäköisesti kunnat.



## Yksityiskohtaiset kommentit lakiluonnoksista

Kuntaliitto on edellä esittänyt näkemyksensä esitetystä ratkaisusta. Kuntaliitto tuo seuraavassa kuitenkin esiin myös säännöskohtaisia huomioitansa.

Kuntaliitto on kiinnittänyt huomiota siihen, että rakennetun ympäristön digitalisaatioon liittyvää sääntelyä tulisi sisältymään kolmeen eri lakiin: rakentamislakiin, alueidenkäytölakiin ja RYTJ-lakiin. Lainsäädäntökokonaisuus on soveltajan näkökulmasta vaikeasti hahmottuva. Lisäksi käytettävissä olevien aineistojen perusteella rakentamislain tiedonhallintaan liittyvät periaatteet ja säännösten muotoilut poikkeaisivat nyt lausuttavana olevista. Eri laeissa olisi myös erilaiset siirtymäajat, kun rakentamislaisissa kohtuullista siirtymäaikaa ei olisi lainkaan.

Lakiluonnoksesta puuttuu kokonaan pykälä kuntien ja maakuntien liittojen tiedon saannista. Luonnos ei sisällä valtion viranomaisten tuottamien tietojen välittämistä kuntien saataville. Luonnoksessa ei myöskään velvoiteta valtion viranomaisia käyttämään kaava- ja rakennustietoja yksinomaan RYTJ:stä.

Kuntaliitto on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiluonnoksessa esitettyjen vaatimusten yhteensopivuutta kuntalain mukaisten menettelyiden yleisten vaatimusten ja vakiintuneiden käytäntöjen kanssa ei näytä pohditun, vaan haasteiden ratkaiseminen jäisi kuntien tehtäväksi.

## Pykäläkohtaisia huomioita RYTJ-laista

### **2 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne (1 mom)**

*Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Luonnoksesta ei tarkemmin ilmene, keiden tarpeita esitetty tietosisältö palvelisi ja mitä ongelmaa RYTJ lopulta ratkaisisi. Tulisi vielä tarkastella huolellisesti suhteessa RYTJ:n mittaviin kustannuksiin, mitä lisäarvoa RYTJ toisi suhteessa siihen, mitä tietoaineistoja jo nyt kunnista on saatavilla. Esityksen mukaan RYTJ sisältäisi ensivaiheessa DVV:n rakennus- ja huoneistorekisterin tiedot sekä hyvin yksityiskohtaiset tiedot kuntien uusista, lain voimaantulon jälkeisistä rakentamislupa- ja kaavahankkeista kaikkine välivaiheiden päätöksineen.

Rakentaminen ja kiinteistökehittäminen sekä infrarakentaminen kunnissa on kuntien ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Tätä toimintaa varten toimijat - niin yritykset kuin kuntalaisetkin - saavat kattavimmat, tarkimmat ja ajantasaisimmat tiedot suoraan kunnista. Kunnasta on saatavilla uusien kaava- ja rakennuslupahankkeiden päätösten lisäksi ajantasakaavayhdistelmät sisältäen kaikki voimassa olevat asemakaavat, ajantasatiedot, asemakaava-alueen kiinteistötiedot, pohjakartat sekä infran tiedot, kuten maanalaiset johtotiedot sekä kaavoitukseen ja rakennusvalvontaan liittyvä neuvonta.

Lakiluonnoksen mukaisella tietosisällöllä RYTJ palvelisi vain hyvin pientä osaa alueiden käyttöä ja rakentamista koskevista tiedonsaannin tarpeista, mikä sekin olisi päällekkäistä sille, mitä kunnista on jo saatavilla. Esitettyä tietosisältöä ja sen hyödyllisyyttä tulee siten pohtia vielä huolellisesti uudelleen.

### **3 § Suomen ympäristökeskuksen tehtävät (1 ja 2 mom)**

*Suomen ympäristökeskus vastaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä.*

*Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on koota yhteen ja jakaa rakennetun ympäristön tietoja sekä laatia ja ylläpitää rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista tarpeellisia tilastoja.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi ei tule säätää kunnan tehtävissä ja kuntien kustannuksella syntyvien tietojen jakamista. Kunnat näiden tietojen vastuuviranomaisina hallinnoivat tietojen julkaisua ja jakelua tiedonhallintalain mukaisesti. Viranomaisten lakisääteisiin tehtäviin tietoja luovutetaan maksutta. Kaupallisiin tarkoituksiin raakadataa tai jatkuvia käyttöoikeuksia kunnan rajapintapalveluihin luovutetaan kunnan harkinnan mukaisesti sopimuksin. Kaavat ovat aina julkisia ja ne julkaistaan 'ihmisluettavassa muodossa' kunnan nettisivuilla ja kunnan tietopalveluissa.

Tietojen jakamiseen liittyvän päätösvallan siirto kunnilta valtiolle heikentäisi käytännössä kuntien mahdollisuuksia päättää omista palveluistaan.

Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi on säädetty myös tilastojen laatiminen. Tulee varmistaa, ettei vastuu ole päällekkäinen tilastokeskuksen tehtävän kanssa. Tilastokeskus ylläpitää tilastoja esimerkiksi rakennuslupien määristä.

Kaavojen sisällön osalta tilastojen tekeminen esitetyllä aineistolla on hankalaa, sillä RYTJ ei sisältäisi koneluettavia tietoja kuin uusien kaavojen osalta.

### **4 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako (1 ja 2 mom)**

*Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän rekisterinpitäjiä ovat Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot.*

*Suomen ympäristökeskus, kunnat ja maakuntien liitot ovat alueidenkäytön tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Suomen ympäristökeskus ja kunnat ovat rakennustietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Kaavoitus ja rakennusvalvonta ovat kuntien lakisääteisiä tehtäviä, joita kunnat hoitavat itsenäisesti. Kaavat ja rakennuslupatiedot syntyvät kuntien tehtävissä ja tallennetaan kuntien tietovarantoihin. Kunta on kokonaisuudessaan vastuussa viranomaistehtäväänsään syntyvän kaavan oikeusvaikutteisesta sisällöstä. Kaava tallennetaan ensisijaisesti

kunnan tietovarantoon ja kaavayhdistelmään. Syke ei ole kaavoitusviranomainen eikä Sykellä ole oikeutta muokata kunnan lakisääteisiin viranomaistehtäviin kuuluvia kaavoituspäätöksiä. Syke ei voi olla *kaavatietojen ylläpitäjä*.

Kunnan ei tule olla *RYTJ:n rekisteripitäjä*. Kunta ylläpitää omaan lakisääteiseen tehtäväänsä liittyvää, kunnan kaavatietovarantoa, joka on osa kunnan laajempaa tiedonhallinnan kokonaisuutta. Kunnan tuottamia tietoja julkaistaan ja jaetaan muille viranomaisille tiedonhallintalain mukaisesti.

RYTJ:n ei tule olla kunnan kaavarekisterien kanssa päällekkäinen '*kaavarekisteri*'. Rekisterillä tässä tarkoitetaan ko. viranomaistehtävään liittyvää ensisijaista, ylläpidettävää rekisteriä.

RYTJ voisi kuitenkin olla kokoava tietopalvelu, joka kokoaa RYTJ:n 'kokoavaan tietovarantoon' kuntien virallisten kaavarekistereiden välittämiä tietoja. Tiedot päivittyisivät kuntien rajapinnoilta esimerkiksi kerran vuorokaudessa.

Syke järjestelmän vastuutahona vastaisi tiedon tallentamisesta RYTJ:n tietovarantoon täsmälleen sellaisena kuin se kunnan rajapinnassa on julkaistu. Kunnat eivät voi olla vastuussa ulkopuolisen organisaation ylläpitämän järjestelmän oikeellisuudesta.

Kuntaliiton käsityksen mukaan 4 §:n ei vastaa tietosuoja-asetuksen tulkintaa yhteisrekisterinpitäjyydestä. Luonnoksessa esitetystä mallissa Syke ja kunnat eivät yhteisesti ja tasapuolisesti päättäisi henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista ja keinoista, koska yksin Syken tehtävänä olisi vastata RYTJ:n perustamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä eikä kunnilla olisi järjestelmän toteuttamiseen ja ylläpitoon liittyen mitään tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia. Pykälä vaikuttaisi olevan siten tietosuojan näkökulmasta lainvastainen.

Ratkaisu, jossa tiedot julkaistaan kunnan rajapintaan ja josta RYTJ hakisi tiedot, olisi Kuntaliiton näkemyksen mukaan luonnoksessa esitettyä päällekkäisten rekisterien ylläpidon ratkaisua tarkoituksenmukaisempi ja noudattaisi paremmin julkishallinnon toimivan tiedonhallinnan ja tiedonhallintalain periaatteita. Ko. ratkaisua käytetään jo nyt yksityisten IT-kehittäjien palvelukehityksessä, joten sen toimivuus käytännössäkin on jo testattu.

### **5 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot**

*Kunnan ja maakunnan liiton on tallennettava viivytyksettä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään valtakunnallisesti yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettut seuraavat tiedot:*

- 1) tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajausta;
- 2) kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma;
- 3) tieto kaavan valmisteluaineiston nähtävillä asettamisesta;
- 4) kaavaehdotus;
- 5) tieto kaavaehdotuksen nähtävillä asettamisesta;
- 6) hyväksytty kaava;
- 7) tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta;
- 8) lainvoimainen kaava;
- 9) hyväksytyt kaavan selostus;

- 10) tieto kaavan kumoutumisesta;
- 11) voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta;
- 12) rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- 13) rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- 14) toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- 15) suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta;
- 16) voimaantullut rakennusjärjestys.

Edellä 1 momentin kohtien 4, 6, 8 ja 11 aineistot on tallennettava myös yhteentoimivassa ja koneluettavassa tietomallimuodossa.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tallennettavien tietojen rakenteesta.

#### Kuntaliiton kommentit:

Kunnille ei tule säätää velvoitetta *tallentaa* kaavatietoja RYTJ:ään. Kunnat tallentavat kaavatiedot omaan kaavatietovarantaansa ja julkaisevat määritellyt tiedot kunnan rajapintaan, josta RYTJ hakisi tiedot. Kunnan ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kahta päällekkäistä rekisteriä. Kuntaliitto huomauttaa, että digitalisaation tulisi keventää työtä, ei luoda moninkertaista ja turhaa käsinkirjaamista.

On huolellisesti mietittävä, mitkä tiedot ja välivaiheet ovat valtakunnallisen tarkastelun kannalta tarpeellisia. Tietoja tulee vaatia vain todelliseen tarpeeseen perustuen. Esimerkiksi valmisteluaineisto voi olla hyvin monimuotoista ja on oleellinen vain prosessin ajan. Sama koskee osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa. Onnistuneen vuorovaikutuksen kannalta on olennaista, että kansalainen kommunikoi valmisteluvaiheessa kunnan ja sen kaavoittajien kanssa, ei sellaisen järjestelmän kautta, joka ei voi vastaanottaa palautetta. Ei olisi kunnan kaavoitusvastuun ja -veloitteen kannalta tarkoituksenmukaista, että vuorovaikutusta hoidettaisiin muualla kuin kunnassa.

Rajapintojen avulla automaattisesti toteutettunakin esitetyn listan mukaisten tietojen välittäminenkin olisi hankalaa ja kallista. On huolellisesti arvioitava hyödyt suhteessa toteutuksen huomattaviin kustannuksiin. Tulisi pohtia kevyemmän tietosisällön välittämistä RYTJ:ään - esimerkiksi vain kaavarajauksen, vaihetiedon ja valmiin kaavan. RYTJ:stä voisi olla linkki kunnan sivuille, josta koko kaavaan liittyvä aineisto löytyy.

Tietojen tuottaminen *yhteentoimivina* ja *koneluettavina* on lakisääteisenä vaatimuksena uusi, joka jo sinällään aiheuttaa valtavat kustannukset. Kaavan tuottaminen uuden kaavatietomallin mukaisena aiheuttaa muutoksia kunnan järjestelmiin, prosesseihin, rekistereihin ja rajapintoihin. Näiden toteutus valtakunnallisesti tulee arvioida huolellisesti ja korvata rahoitusperiaatteen mukaisesti.

Perustelujen mukaan myös kirjallinen pdf-tiedosto voisi täyttää säännöksen vaatimukset, mikä on käytännön kannalta hyvä asia. Dokumentti ei voisi kuitenkaan koostua kuvista. Edellä mainittu huomioiden on epäselvää, miten esimerkiksi OAS ja kaavaselostus jatkossa laadittaisiin.

Osa vaadittavista tiedoista, kuten rakennuskielto ja toimenpiderajoitus tehdään kunnissa dokumenttipohjaisina päätöksinä, jotka tallennetaan kunnan asianhallintajärjestelmään. Näiden kirjaaminen kunnan päätöksentekojärjestelmän lisäksi RYTJ:ään, ei olisi toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Osa kielloista on niin lyhytaikaisia, että niiden tallentaminen useaan eri paikkaan ei tule käytännössä toimimaan.

Mikäli RYTJ päätettäisiin toteuttaa, tiedonvälitykset tulisi toteuttaa porrastetusti siten, että ensi vaiheessa vain rajatut ja priorisoidut tiedot välitettäisiin kunnista RYTJ:ään. Riskien hallitsemiseksi Kuntaliitto suosittelee ratkaisujen pilotointia pienempinä kokeiluhankkeina ennen mittavan järjestelmähankinnan toteutusta.

### **6 § Alueidenkäytön tietojen pysyvät yksilöivät tunnukset**

*Suomen ympäristökeskuksen on annettava rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä pysyvä yksilöivä tunnus 5 §:ssä säädetyille tiedoille.*

*Pysyvä yksilöivä tunnus annetaan, kun tiedot tallennetaan ensimmäistä kertaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään.*

*Ympäristöministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pysyvien yksilöivien tunnuksien teknisestä sisällöstä ja muodostamisesta.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Pysyvät tunnukset tarvitaan, jotta tiedot voidaan jäljittää eri järjestelmien välillä. On tärkeää, että RYTJ:ssä olisi sama yksilöivä tunnus kuin kunnan järjestelmässä, jotta tarvittaessa voidaan jäljittää RYTJ:ssä olevaa kopiota vastaava alkuperäinen tieto ko. vastuuviranomaisen järjestelmässä. Yksilöivien tunnusten toteutus kaikille vaadituille alueidenkäytön tiedoille ja tiedonvälitys järjestelmien kesken vaatii valtavan kehitystyön.

Kunnan tulisi voida hakea kaavan pysyvä, yksilöivä tunnus milloin tahansa automaattisesta tunnuspalvelusta. Kun kaavan tunnus tallennetaan kaavatietomalliin kaavoitus-hankkeen alussa, kulkee se tietomallissa mukana koko kaavoitusprosessin ajan. Suomen ympäristökeskuksen tulisi siis toteuttaa automaattinen tunnuspalvelu, josta kunnat ja maakuntien liitot voivat noutaa vaadituille kunnan päätöksille yksilöivät tunnukset milloin vain (kuten pysyvä rakennustunnus PRT on toteutettu).

Tunnusten toteutus kaikkien ehdotettujen tietosisältöjen osalta ja dokumenttien jäljittäminen RYTJ:n ja kuntien välillä vaatii tarkempaa pilotointia ennen varsinaista toteutus-hanketta. Kuntaliiton arvion mukaan kehitykseen tarvittava rahoitustarve on huomattava. Siksi tulisi vielä pohtia huolellisesti saavutettavia hyötyjä suhteessa toteutuksen vaatimiin mittaviin kustannuksiin.

### **7 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat rakentamista koskevat tiedot**

*Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään rakentamislain 60 ja 61 §:ssä.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Ympäristöministeriön lausuntopyynnössä on erillinen huomio: ”Lausuntoa antaessanne pyydämme huomioimaan, että tämä esitys ei koske luonnosta hallituksen esitykseksi rakentamislainsäädäntöä.” Rakentamisen digitalisaatiota koskevat pykälät ovat kuitenkin rakentamislain luonnoksessa, joten rakentamislain luonnosta ei voida tässä yhteydessä jättää

huomiotta. Näin ollen Kuntaliitto esittää niistä erityisesti digitalisaatioon liittyen näkemysensä lausunnon kohdassa *Pykäläkohtaisia huomioita rakentamislaista*.

### **10 § Suomen ympäristökeskuksen oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta**

*Suomen ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta Digi- ja väestötietovirastolta, verohallinnolta ja Maanmittauslaitokselta rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ylläpidon kannalta välttämättömät tiedot.*

*Suomen ympäristökeskuksella on lisäksi oikeus saada maksutta Digi- ja väestötietovirastolta rakennetun ympäristön tietojärjestelmän rakennustietovarantoon tiedot salassapitosäännösten estämättä rakennuksen omistajan henkilötunnuksesta ja ajantasaisista yhteystiedoista rakennuksen omistajatiedon luomista ja ylläpitämistä varten.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Lakiluonnoksen 3 §:n mukaan Syken tehtävänä olisi *jakaa* RYTJ:ssä olevia tietoja. Syken ei tule saada oikeuksia kiinteistötietojärjestelmän (KTJ) kiinteistötietojen jakamiseen muulle kuin viranomaiselle ilman asiasta sopimista alkuperäisten tiedontuottajien kanssa. Näiden tietojen jakamisesta on sovittu kiinteistötoimituksia tekevien viranomaisten eli Maanmittauslaitoksen ja kuntien kesken.

KTJ:n tiedot ovat maksullisia. KTJ tuottaa tuloja noin 15 miljoonaa euroa joka vuosi. Nämä tulot jaetaan kiinteistötoimituksia tekevien viranomaisten kesken. Tuloilla kateetaan osa toiminnan kustannuksista.

Lakiluonnoksen 10 § on ilmaisultaan hyvin yleispiirteinen. Tulisi kuvata tarkemmin, mitä tarkoitetaan ilmaisulla *rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ylläpidon kannalta välttämättömät tiedot*.

Ennen kuin RYTJ:n toteutus voitaisiin aloittaa, olisi välttämätöntä sopia kiinteistötietojen luovuttamisen periaatteista ko. vastuuviranomaisten ts. alkuperäisten tiedontuottajien kanssa.

### **12 § Tietojen vaihtoehtoinen tallentaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään**

*Suomen ympäristökeskuksen on pidettävä yleisessä tietoverkossa palvelua, jonka kautta kunta tai maakunnan liitto voi tallentaa tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmään muulla tavalla kuin teknisen rajapinnan kautta, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista kunnalle tai maakunnan liitolle.*

#### Kuntaliiton näkemykset:

Kunnan palvelutoiminnan kehittämisen kannalta ei ole kannatettava toimintamalli, että pienikään kunta syöttäisi tehtävissään syntyviä tietoja eri ministeriöiden alaisiin tietojärjestelmiin käsin. Kunnan tulee kehittää digitalisaatiotaan tukemaan palvelujansa kunnan tehtävien mukaisesti. Kunnan tiedonhallintakokonaisuus päivittyy kunnan palveluprosessien mukaisesti ja sisältää RYTJ:tä laajemman rekisterikokonaisuuden. Valtiolla

vastaavat rekisterit sijaitsevat eri ministeriöiden alaisissa laitoksissa eivätkä kommunikoivat keskenään.

Kunnan tehtävissä syntyviä tietoja tulee välittää valtion organisaatioihin rajapintojen välityksellä oikeasta kohtaa kunnan prosessia. Kaikissa kunnissa on käytössään kunnan rakennusrekisteri. Kaikissa kunnissa kaavat valmistetaan nykyisin digitaalisesti joko itse tai konsultin avustuksella.

### **13 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkinen tietopalvelu**

*Suomen ympäristökeskuksen on pidettävä yleisessä tietoverkossa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkista tietopalvelua. Julkisesta tietopalvelusta tietoja voi hakea yleisessä tietoverkossa olevan karttapalvelun avulla rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tiedoista vain yksittäisenä hakuna.*

*Julkisessa tietopalvelussa saadaan pitää saatavilla seuraavat tiedot:*

- 1) edellä 5 §:ssä mainitut tiedot;
- 2) pysyvä rakennustunnus;
- 3) rakennuskohteen valmistumisvuosi;
- 4) rakennuskohteen käyttötarkoitus;
- 5) rakentamisluvan päätöspäivämäärä;
- 6) rakennuskohteen käytössäolotilanne ja käytöstäpoistumispäivä;
- 7) rakennuskohteen julkisivumateriaali;
- 8) rakennuskohteen pääasiallinen lämmitystapa ja lämmitysaine;
- 9) rakennuskohteen tilavuus, kerrosleveys, kerrosala ja kokonaisala;
- 10) rakennuskohteen kokonaishuoneistoala;
- 11) rakennuskohteen esteettömyystiedot;
- 12) rakennuskohteen osoitetiedot;
- 13) tieto väestösuojasta;
- 14) tieto siitä, mikä viranomaisella on tallentanut 1–13 kohdissa tarkoitetut tiedot ja tieto tietojen tallennusajankohdasta.

*Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot saadaan pitää saatavilla julkisessa tietopalvelussa sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta.*

#### Kuntaliiton kommentit:

Luonnoksesta ei ilmene, kuinka laaja yksittäinen haku voisi olla. Voisiko käyttäjä esimerkiksi hakea kaikki määrätyn käyttötarkoituksen omaavat rakennukset valtakunnallisesti. Asiaa tulee pohtia huolellisesti eritoten turvallisuuden ja tietosuojan näkökulmasta.

Esitys sisältää sellaisia tietoja, joita kuntien rakennusrekistereissä (tai DVV:n VTJ:ssä) ei tällä hetkellä ole. Tulee arvioida kustannukset rekistereihin tarvittavista laajennuksista, tietorakenteiden muutoksista sekä tarvittavista uusista rajapinnoista.

Esitetyt tietosisällöt ja niiden esitystavat sekä vaatimukset tietojen tuottamiseen esimerkiksi esteettömyystietojen osalta vaativat huolellista lisätarkastelua sekä tiedon ylläpidon, hyödyntämisen että kustannusten kannalta.

**14 § Teknisen rajapinnan avaaminen muulle kuin viranomaiselle (1 mom)**

*Suomen ympäristökeskus päättää muun kuin viranomaisen hyväksymisestä rakennetun ympäristön tietojärjestelmän teknisen rajapinnan käyttäjäksi.*

Kuntaliiton kommentit:

Kuntaliitto vastustaa jyrkästi ajatusta, että Syke vastaisi kunnan tehtävissä ja kunnan varoin syntyvien tietojen jakamisesta teknisen rajapinnan kautta kaupallisiin käyttötarkoituksiin ja voisi tuottaa maksullisia digitaalisia palveluja omaan lukuunsa. Syke voisi välittää tietoja muille viranomaisille ja julkaista tietoja tietopalvelun käyttöliittymän kautta, mutta raakadatan ja rajapintapalvelujen kaupallisesta käytöstä tulee alkuperäisten tiedontuottajien voida päättää itse. Kaavatietojen kaupallisesta käytöstä päättävät kunnat. Kiinteistötietojen kaupallisen käytön periaatteista on sovittu MML:n ja kuntien kesken.

**16 § Maksut**

*Viranomaisilla on oikeus saada maksutta tehtäviensä hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä.*

*Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään liittyvistä Suomen ympäristökeskuksen suoritteista ja palveluista perittäviin maksuihin sovelletaan muutoin, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.*

Kuntaliiton kommentit:

Kunnat luovuttavat tietojaan maksutta muille viranomaisille tiedonhallintalain mukaisesti. Tältä osin asia on kunnossa.

Ei ole hyväksyttävää eikä oikeudenmukaista, että Syke tarjoaisi omaan lukuunsa kunnan kustannuksella tuotettua dataa tai rajapintapalveluja omina palveluinaan kaupalliseen käyttöön.

Kunnat kattavat osan tiedontuotannon kustannuksistaan ja digitaalisista palveluistaan kunnan digitaalisista palveluista saatavilla tuotoilla. Yksityiset palvelukehittäjät hyödynnevät esimerkiksi kuntien kaavarajapintoja digitaalisten tietopalvelujen kehittämisessä. Kunnat eivät tee voittoa näillä tuloilla, vaan kattavat niillä osan tiedontuotannon kustannuksistaan. Myös kiinteistötiedot ovat maksullisia ja KTJ:sta saatavat tulot tuloutetaan tiedontuottajille MML:n ja kuntien sopimusten mukaisesti. Mikäli laki hyväksyttäisiin luonnoksen mukaisena, kunnat eivät enää voisi kattaa osaa huomattavista tiedontuotannon kustannuksistaan digitaalisilla palveluillaan.

**17 § Voimaantulo**

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Sen 5 §:ää sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2029.*

Kuntaliiton kommentit:



Huomioiden valmistelun huomattava keskeneräisyys sekä oikeellisten vaikutusten arvioinnin, useiden lisäselvitysten sekä määritelmien tarkennusten välttämätön tarve, Kuntaliitto katsoo, ettei toteutusaikataulu ole realistinen.

## Pykäläkohtaisia huomioita rakentamislaista

Kuntaliitto esittää huolensa siitä, ettei rakentamislaki tullut ollenkaan lausunnoille. Rakentamislakiluonnos on kaavoitus- ja rakentamislakiluonnosta koskeneen lausuntokierroksen jälkeisessä valmistelussa muuttunut ja uusi lakiluonnos olisi tullut laittaa uudelleen lausuntokierrokselle normaalin lainvalmisteluprosessin mukaisesti.

Digitalisaation kustannusvaikutukset kuntien rakennusvalvontoihin tulevat olemaan huomattavia. Tietomallien käsittely vaatii uusien työasemien ja 3D-ohjelmistojen hankintaa. Tietomallien arkistointi tulee edellyttämään kunnilta arkistoinnin edelleen kehittämistä tukemaan erityissuunnitelmien arkistointia, joiden kustannukset nousevat useisiin miljooniin.

### **34 § Rakentamislupa (1 mom)**

*Uuden rakennuskohteen rakentaminen edellyttää rakentamislupaa, jos kohde on:*

- 1) *asuinrakennus;*
- 2) *kooltaan vähintään 30 neliometriä tai 120 kuutiometriä oleva rakennus;*

...

#### Kuntaliiton kommentit:

Rakentamislaissa luvanvaraisuuden rajaksi on esitetty 30 m<sup>2</sup> muun kuin asuinrakennuksen osalta. Esitys tarkoittaa, ettei kunnilla olisi jatkossa tietoja laajuudeltaan alle 30 m<sup>2</sup> rakennuksista muiden kuin asuinrakennuksien osalta. Kiinteistöverouudistuksessa verotusrajaksi on esitetty 10 m<sup>2</sup>. Voimaan tullessaan rakentamislaki ja kiinteistöverotuksen uudistus eriyttävät verottajan ja kuntien rakennustiedot, mikä tulee aiheuttamaan sekaannusta kuntalaisissa ja kunnissa. Kuntaliitto on esittänyt luvanvaraisuuden ja verotuksen rajaksi samaa. Sopivaksi rajaksi on esitetty 20 m<sup>2</sup>. Myös lausunnolla oleva RYTJ-laki osoittaa, että kiinteistötietojen on jatkossa oltava yhteneväiset eri toimijoiden kesken.

Kuntien, DVV:n ja Verohallinnon rekisterien rakennustiedoissa on paljon ristiriitaisuuksia, joiden korjaamiseen kunnat ovat käyttäneet huomattavan paljon aikaa ja rahaa. Rekisteritietojen ristiriitaisuudesta tulee tulla heräte sille taholle, joka toimii kyseisen tiedon ylläpitäjänä. Tiedot tulee korjata aina alkuperäiseen tietolähteeseen. Rakennusten rekisteritiedot perustetaan kunnan rakennusvalvontatehtävän yhteydessä.

Myös tiedonsaantioikeudet tulee määritellä selkeästi.

### **49 § Rakentamislupahakemus (1 mom)**

*Rakennushankkeeseen ryhtyvän rakennuspaikan omistajan tai haltijan on haettava kunnalta rakentamislupaa kirjallisesti. Rakentamislupahakemukseen on liitettävä rakennuskohteesta ja sen laajuudesta riippuen:*

...

- 2) *rakennuksen rakennussuunnitelmia vastaava suunnitelmamalli tai tiedot koneluettavassa muodossa tai muun kuin rakennuksen osalta selvitys rakennuskohteesta ja sen vaikutuksista ympäröivään alueeseen;...*

Kuntaliiton kommentit:

Lakiluonnoksesta ei selviä, millaisille rakentamiskohteille suunnitelmamalli tulisi rakentamislupahakemukseen liittää ja mitkä tiedot tarkalleen rakennushankkeeseen ryhtyvän tulisi kunnalle koneluettavina toimittaa. Vaadittavat tietosisällöt tulee määrittellä yksiselitteisesti ennen kuin asiaa voidaan viedä lainsäädäntöhankkeena eteenpäin.

Rakennuslupapäätökset ja niihin liittyvät tiedostot sisältävät henkilötietoja. Tietoturvaan liittyvät kysymykset tulee ratkaista siten, että Syke järjestelmän vastuutahona vastaa RYTJ:n tietoturvasta. Kunta ei voi olla vastuussa ulkopuolisen organisaation kehittämän tietojärjestelmän tietoturvasta. Kunta vastaa tietoturvasta ja tietosuojasta omien järjestelmiensä osalta.

**56 § Rakentamislupahakemuksen käsittely**

*Rakentamislupaa myönnettäessä kunnan rakennusvalvontaviranomainen hyväksyy pääpiirustukset ja niitä vastaavan rakennuskohteen suunnitelmamallin tai koneluettavat tiedot rakentamisessa noudatettaviksi.*

*Rakentamisluvan yhteydessä vahvistetaan selvitykset siltä osin kuin niiden perusteella on arvioitu sijoittamisen edellytykset. Asianomaista toteutusvaihetta koskevat piirustukset ja niitä vastaava suunnitelmamalli tai koneluettavat tiedot on toimitettava rakennusvalvontaviranomaisen hyväksyttäväksi ennen tätä koskevan työn aloittamista.*

*Jos rakentamisen tarkoittamaan toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain (527/2014) mukainen ympäristölupa tai ilmoituspäätös, rakentamisluvan ratkaisemista voidaan lykätä, kunnes ympäristölupa on ratkaistu, jos se rakennuksen käyttömahdollisuudet tai aiotun toiminnan ympäristövaikutukset huomioon ottaen on perusteltua.*

Kuntaliiton kommentit:

Ministeriön tulee laatia tarkat ohjeet tietomallien laadinnasta ja niiden vaatimuksista suunnittelijoille ja rakentajille, jotta tietomalleista voidaan tehdä tarkistuksia tekoälyn avulla. Kunnille ei saa syntyä tietomallien suunnitteluun ja tekoon liittyvää ohjausvelvollisuutta.

Rakentamislain 56 § todetaan, että *rakennusvalvontaviranomainen hyväksyy pääpiirustukset ja niitä vastaavan rakennuskohteen suunnitelmamallin tai koneluettavat tiedot rakentamisessa noudatettaviksi.* Rakennusvalvontaviranomainen ei voi ottaa vastuuta suunnitelmamallin oikeellisuudesta. Suunnitelmamallin hyväksymisen tulee perustua automaattisiin tarkastusohjelmiin, joiden kehitys vaatii rahoitusta.

Rakennusvalvonta ei vahvista toisen tahon laatimia selvityksiä. Rakennusvalvonta tekee annettujen selvitysten perusteella päätöksen.

### **60 § Rakennuksen viranomaiskatselmusten tietojen julkaiseminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä**

*Kunnan on julkaistava tiedot aloitusilmoituksesta tai aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmään yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.*

*Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksen aloitusilmoituksesta, aloituskokouksesta, pohjakatselmuksesta, sijaintikatselmuksesta, osittaisesta loppukatselmuksesta ja loppukatselmuksesta toimitettavien tietojen sisällöstä ja tietojen koneluettavasta muodosta.*

### **61 § Rakentamisen lupiin liittyvien tietojen julkaiseminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään**

*Kunnan on julkaistava rakennuksen tai muu rakennuskohteen rakentamislupapäätös liitteineen, maisematyölupapäätös, purkamislupapäätös, rakennuksen suunnitelmamalli, rakennuksen toteumamalli ja tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmään yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa siten, että ne ovat muiden viranomaisten saatavilla rajapintoja käyttäen.*

*Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rakennuksesta edellytettävistä tiedoista sekä lupapäätösten ja rakennusta koskevien suunnitelmamallien ja toteutumamallien ja tietojen yhteentoimivista ja koneluettavista tiedoista ja niiden toimittamisesta.*

#### Kuntaliiton kommentit 60 § ja 61 §:iin

Kuntaliitto pitää hyvänä, että rakentamislaisissa on ehdotettu kunnan viranomaistehtävissä syntyvien tietojen *julkaisemista RYTJ:ään rajapintojen kautta automaattisesti*, ei tietojen *'tallentamista'* RYTJ:ään kuten RYTJ-lakiluonnoksessa. Kunnan vastuulla tulisi olla vain tietojen julkaisu RYTJ:n saataville.

Lakiluonnoksesta puuttuu kuitenkin Syken vastuu tiedon hakemisesta kunnan rajapinnasta sekä tallentaminen RYTJ:ään sellaisena kuin kunta on tiedon rajapintaansa julkaissut.

Yhteentoimivuuden tarkentaminen nykyisestään uusien tietomallien mukaisiksi vaatii lisäkehitystä kuntien rakennusvalvonnan sähköisiin asiointipalveluihin ja rekistereihin. Myös IFC-mallien (suunnitelmamalli ja toteumamalli) välittäminen RYTJ:ään vaatii uusien rajapintojen toteutusta kuntien sähköisistä asiointipalveluista.

Rakentamislain 60 § ja 61 § ovat toteutettavissa, mutta toteutuksesta kunnille aiheutuvat kustannukset on arvioitava huolellisesti ja oikeellisesti sekä korvattava rahoitusperiaatteen mukaisesti. Asian toteutus vaatisi mittavaa edelleenkehitystä kunnissa, vaikka esimerkiksi tietomallien hallinnoinnin kehittäminen kuntien yhteishankkeina on jo aloitettu.

**110 § Loppukatselmus (1 ja 2 mom)**

*Rakennusta tai sen osaa ei saa ottaa käyttöön ennen kuin rakennusvalvontaviranomainen on hyväksynyt sen loppukatselmuksessa käyttöön otettavaksi.*

*Loppukatselmus voidaan toimittaa, kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on ilmoittanut rakennusvalvontaviranomaiselle, että:*

...

*7) rakennuskohteen toteutusta vastaavat rakennussuunnitelmat ja erityissuunnitelmat on toimitettu kunnalle toteumamallina tai muutoin koneluettavassa muodossa;*

Kuntaliiton kommentit:

Rakennusvalvonnat arkistoivat tällä hetkellä rakentamisen lupapäätökset ja päätöksentekoon oleellisesti liittyvät liitteet pääpiirustuksineen. Rakentamislain uutena vaatimuksena on erityissuunnitelmien toimittaminen rakentajilta kunnille ja niiden arkistointi tietomallipohjaisina. Tällä hetkellä rakennusvalvonnat ottavat vastaan erityissuunnitelmia käyttöarkistoon, mikä tulee olla jatkossakin mahdollista. Tietomallien arkistointi on kokonaan uusi tehtävä julkishallinnolle. Tietomallien arkistoinnin kehitystyöhön tulee varata riittävät resurssit. Vaatimuksen toteuttaminen edellyttää kunnilta uusia järjestelmiä ja lupaprosessin edelleenkehittämistä. Muutos vaatii merkittävää työpanosta ja aiheuttaa huomattavia kustannuksia.

**Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**Kuntaliiton kommentit:

Rakentamislain luonnokseen ei sisälly digisäännöksiä koskevia siirtymäsäännöksiä lainkaan. Aikataulu on epärealistinen. Ohjelmistotoimittajilla on ollut vaikeuksia vähäisempienkin muutoksien läpiviennissä, mikä on aiheuttanut kunnille huomattavaa lisätyötä. Tietojen siirrot eivät ole tapahtuneet automaattisesti, mistä johtuen niitä on jouduttu kirjaamaan käsin. Kehityksen toteutus tulee tehdä huolellisesti ja tiedonvälitysten testaamiseen tulee jäädä riittävästi aikaa. Kunnissa on erittäin ikäviä kokemuksia toimimattomista ja liian aikaisin, ilman riittävästä testausta, käyttöön otetuista ohjelmistoista.

**Pykäläkohtaisia huomioita maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annettavasta laista****40 § Yleiskaavan sisältö ja esitystapa**

*Yleiskaava laaditaan valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa. Yleiskaava koostuu kaavakohteista ja kaavamääräyksistä.*

*Yleiskaavan kaavakohteet ja -määräykset esitetään valtakunnallisesti vakiomuotoisena kartalla ja tarvittaessa erillisenä asiakirjana.*

*Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteentoimivasta tietomallimuodosta sekä kaavakohteiden ja -määräysten vakiomuotoisesta esitystavasta.*

### **55 § Asemakaavan sisältö ja esitystapa (1 mom ja 4 mom)**

*Asemakaava laaditaan valtakunnallisesti yhteen toimivassa tietomallimuodossa. Asemakaava koostuu kaavakohteista ja kaavamääräyksistä. Asemakaavan kaavakohteet ja -määräykset esitetään valtakunnallisesti vakiomuotoisena kartalla...*

*Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteentoimivasta tietomallimuodosta, kaavakohteiden ja -määräysten vakiomuotoisesta esitystavasta sekä 3 momentissa tarkoitettulla erillisellä päätöksellä muutettujen tietojen viemisestä kaavaan.*

### **78 b § Tonttijaon sisältö ja esitystapa (1 mom)**

*Tonttijako laaditaan valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa...*

#### Kuntaliiton kommentit 40 §, 55 § sekä 78 b §:iin

Lakimuutosluonnos sisältää määräykset yleiskaavojen, asemakaavojen ja tonttijakojen tuottamisesta määriteltyjen tietomallien mukaisesti. Ympäristöministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä yhteentoimivasta tietomallimuodosta sekä kaavakohteiden ja -määräysten vakiomuotoisesta esitystavasta.

Tiedon yhteentoimivuuden toteuttaminen tuo huomattavia hyötyjä koko yhteiskunnalle, mutta on huomioitava, että tiedon yhteentoimivuus tulee aina toteuttaa sen viranomaisen järjestelmässä, jonka tehtävissä ko. tiedot syntyvät. Yleis- ja asemakaavoitukseen sekä tonttijakoihin liittyvät tietomallit tuotetaan kunnissa. Yhteentoimivuuden toteutus ts. nykyisten jo toteutettujen tietomallien muuttaminen uusien tietomallien mukaisiksi aiheuttaa huomattavia muutoksia kunnan tiedontuotannon prosesseihin, rekistereihin ja rajapintoihin.

Lakisääteisenä tehtävänä tietojen tuottaminen määrämuotoisena on uusi. Siitä huolimatta esitys ei sisällä kustannusarviota esitettyjen tietojen yhteentoimivuuden toteuttamiseksi uusien tietomallien mukaisina sekä tietojen välittämiseksi kunnista RYTJ:ään.

Yhteentoimivuuden toteutuksen kustannukset riippuvat lopullisesta tietosisällöstä. Joka tapauksessa valtakunnallisen yhteentoimivuuden toteuttaminen on valtava hanke. Kuntaliiton karkean arvion mukaan rakennetun ympäristön yhteentoimivuuden toteutus edellyttää kunnille suunnattua noin 5-10 miljoonan euron vuotuista rahoitusta seuraavan 7-10 vuoden ajan.

Kustannustehokkain tapa toteuttaa valtakunnallista yhteentoimivuutta on kuntien yhteiset digikehityshankkeet, joihin osallistuu useita erilaisia kuntia ja näiden eri

ohjelmistotoimittajia. Kun samat kyvykkyydet tuotetaan samassa hankkeessa kaikkiin kuntien järjestelmiin, kulkeutuvat nämä kyvykkyydet ohjelmistojen mukana muihin kyseisiä järjestelmiä käyttäviin kuntiin. Kuntaliitto on tehnyt aloitteen useiden rakennetun ympäristön digikehityshankkeiden käynnistämiseksi. Esimerkiksi kaavan tuottaminen yhteisen tietomallin mukaisesti eri ohjelmistoin on jo aloitettu 16 kunnan yhteishankkeena VM:n digikannustinrahoituksella. Samoin IFC-mallipohjaisen rakennuslupaprosessin eteenpäin kehittäminen kuntien yhteishankkeena on aloitettu. Hankkeiden päättyessä voidaan kaava- ja rakennuslupatietojen osalta tarkemmin arvioida tarvittava lisärahoitus valtakunnallisen yhteentoimivuuden aikaansaamiseksi.

Lakiluonnoksen mukaan ympäristöministeriö voisi antaa tarkempia määräyksiä yhteentoimivien tietomallien muodosta. Tulee huomioida, että pieni muutos tietomallissa voi aiheuttaa suuret ohjelmistokehityskustannukset kunnissa. Näin ollen vaikutukset tulisi arvioida asetuksenannon yhteydessä ja järjestää rahoitus näiden muutosten toteutukseen. Kustannuksia ei voida hallitsemattomasti ja rajattomasti kasvattaa.

Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että ao. pykälien otsikoita ei tule muuttaa muotoon ”kaavan sisältö ja esitystapa”, koska lakimuutoksella olisi tarkoitus toteuttaa ainoastaan tietomallimuotoisuuden vaatimusta koskeva muutos lakiin. ”Sisältö” viittaa kaavan tosiasialiseen sisältöön (maankäyttöratkaisuun jne.) eli siihen, mistä kaavan sisältövaatimuksissa säädetään. Näin ollen pelkkä ”esitystapa” riittää pykälän otsikossa.

Kuntaliitto on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että lakiluonnoksen perusteella jää jossain määrin epäselväksi, mikä on se hyväksytyn kaavan tietosisältö, jonka perusteella kaavan oikeusvaikutuksia arvioidaan (tietomalli vai siitä laadittu visualisointi).

## **Yhteenveto ja edellytykset etenemiselle kuntanäkökulmasta**

Kuten Kuntaliitto on lausuntonsa alussa todennut, ehdotuksen mukaista lakikokonaisuutta ja RYTJ-toteutusta ei tule viedä eteenpäin. Kiireellä toteutettavan investoinnin sijaan valmistelua tulee jatkaa seuraavalla hallituskaudella uusin oikeudenmukaisin ja keskeisten toimijoiden roolit ja viranomaistehtävät huomioivin periaattein.

Kuntaliitto kiteyttää linjauksia valmistelun jatkamiselle seuraavasti:

### Lainvalmistelusta:

- Kunnille määriteltävät lakisääteiset tehtävät eivät saa heikentää kuntien toimintaedellytyksiä tavalla, joka vaarantaisi niiden mahdollisuuksia päättää itsenäisesti palveluistaan, taloudestaan ja siten myös omasta hallinnostaan.
- Kuntien tehtävistä säädettäessä on huolehdittava myös siitä, että kunnilla on riittävät ja oikeasuhtaiset edellytykset suoriutua niistä. Laista ja sen täytäntöönpanosta kunnille aiheutuvat tosiasialliset kustannukset on siksi vielä arvioitava oikeellisesti ja objektiivisesti ennen mahdollisen toteutuksen aloitusta. Kustannusten täysimääräiseen korvaamiseen kunnille on sitouduttava rahoitusperiaatteen mukaisesti.
- Lakien tulee muodostaa eheä ja johdonmukainen kokonaisuus, joka on soveltajan näkökulmasta loogisesti tulkittava.
- Kaikki lakiluonnokset tulee laittaa lausunnoille ja lausuntoajan tulee olla sellainen, että kaikilla keskeisillä osapuolilla on mahdollisuus antaa lausuntonsa.
- Valmistelussa tulee huomioida muut kehitteillä olevat lainsäädäntö- ja digikehityshankkeet. RYTJ-lain osalta jää vielä epäselväksi, miten siinä on huomioitu esimerkiksi kiinteistöverouudistus sekä REDII-direktiivi ja Luvat ja valvonta -hanke.

### Oikeuksista ja vastuista:

- Syken tehtäväksi ei tule säätää kunnan tehtävissä ja kuntien kustannuksella syntyvien tietojen jakamista. Kunnat näiden tietojen vastuuviranomaisina hallinnoivat tietojen julkaisua ja jakelua tiedonhallintalain mukaisesti. Toteutus vaatisi asiasta sopimista, kuten esimerkiksi KTJ:n osalta Maanmittauslaitoksen ja kuntien kesken on tehty.
- Aidosti yhteisen järjestelmän toteutus edellyttäisi, että kaikilla alkuperäisillä tiedontuottajilla säilyisivät oikeudet tehtävissään syntyvien tietojen hallintaan ja että tietovirrat olisivat kaksisuuntaiset niin, että kaikki organisaatiot hyötyisivät yhteisestä järjestelmästä.
- Syken tulee olla vastuussa RYTJ:n tietoturvasta ja tietosuojasta. Kunnat eivät voi vastata ulkopuolisen organisaation ylläpitämän järjestelmän tietoturvasta.

### Tiedonhallintaratkaisusta:

- Rakennetun ympäristön toimialueella kehityksen kohteena tulisi olla *toimijoiden välisen sujuvan tiedonhallinnan, prosessien ja tietovirtojen kehittäminen*, ei tietojen kokoaminen yhteen paikkaan. Tiedon



kokoaminen on ollut tarpeen aikaisemmin, kun rajapintateknologiaa ei ole vielä ollut käytettävissä.

- Kehityksessä tulee huomioida uuden teknologian mahdollisuudet tiedonhallinnan järjestämiseen uudella, *toimintaa* tukevalla tavalla.
- Kehityksen tulisi *ratkaista keskeisimmät nykyiset ongelmat* valtakunnallisessa, eri toimijoiden välisessä tiedonhallinnassa. Esimerkiksi kuntien ja Verohallinnon välisten kaksisuuntaisten tietovirtojen sekä valmiiden rakennusten omistajatietojen ylläpidon vastuut on välttämättömästi ratkaista RYTJ:n kehityksen yhteydessä.
- Sitä, mikä *jo* toimii, ei tule rikkoa. Kehityksessä on huomioitava jo pitkään tehty kehitystyö.
- Digitalisaation tulee sujuvoittaa työtä, ei luoda päällekkäistä tai turhaa työtä. Sama tieto tallennetaan 'ensisijaiseen rekisteriin' vain kerran. Tiedonhallintaratkaisu tulee toteuttaa niin, että kaikki muutokset tehdään aina tiedon alkuperäiseen tallennuspaikkaan. Tiedon päällekkäinen tai kaksinkertainen ylläpito ei ole hyväksyttävää.
- Kehityksen tulee olla asiakaslähtöistä. Tulee tunnistaa, keiden tietotarpeita ehdotetut ratkaisut ja tietosisällöt lopulta palvelisivat. Tulee tunnistaa, miten asiakkaat toimivat ja mistä tietoaan hakevat.
- Valtakunnalliset ratkaisut eivät saa heikentää kunnan mahdollisuutta toteuttaa palvelujaan kuntalaisille ja yrityksille läheisyysperiaatteen mukaisesti.
- Tiedonhallinnassa tulee huomioida julkishallinnon organisaatioiden roolit ja tehtävät. Kukin viranomainen vastaa omista tehtävistään. Kaavoitus- ja rakennusvalvontatehtävät kuuluvat kunnille. Näissä tehtävissä syntyvät tiedot tallennetaan ensisijaisesti kuntien tietovarantoihin. Kunnat tarvitsevat omissa tehtävissään RYTJ:ä laajempaa tietosisältöä.
- Valtion ei tule perustaa kuntien tehtäviin kuuluvien rekisterien kanssa päällekkäisiä rekistereitä.
- DVV:n rakennus- ja huoneistorekisterin siirto Syken vastuulle tulee vielä arvioida uudelleen. Ennen mahdollista toteutusta tulee tehdä huolellinen riskiarviointi sekä pohtia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja rakennusrekisterin edelleen kehittämiseksi tähänastinen kehitystyö huomioiden. Tulisi tunnistaa, mitä lisäarvoa kustannuksiltaan suuren DVV:n rekisterin siirrosta toiseen paikkaan yhteiskunnalle olisi.
- Asemakaavat liittyvät oleellisesti kiinteistötietojen hallintaan. Tulisi pohtia vaihtoehtoisena ratkaisuna julkaista kaavatietoja KTJ:n yhteydessä jo tehty kehitystyö huomioiden.
- Tietoja välitetään kunnista valtion organisaatioille automaattisesti rajapintojen välityksellä. Kunta ei 'toimita' tietoja valtiolle eikä 'tallenna' tietoja valtion rekisteriin. Kunta julkaisee omissa tehtävissään syntyvät tiedot valtion organisaatioiden saataville.
- Tiedonsaantioikeudet viranomaisten välillä tulee määritellä selkeästi.
- Tarvitaan täsmälliset määritelmät kunnista valtiolle välitettävistä tiedoista. Tietoja tulee vaatia välitettäväksi kunnista valtion organisaatioille vain perusteltua tarkoitusta varten.
- Arkistointi tulee toteuttaa niin, ettei synny päällekkäisiä pysyväisarkistoja.
- Valtion organisaation kehityshankkeen hankinnat tulee toteuttaa niin, etteivät ne aiheuta yhden toimijan monopolia markkinoilla.

### Valtakunnallisten hankkeiden rahoitus:

- Valtakunnallisissa hankkeissa aivan liian usein on noudatettu periaatetta, että rahoitetaan valtion järjestelmän kehittämistä, mutta hankkeen rahoituksessa ei huomioida kunnan osuuden toteutusta. Valtakunnallisissa hankkeissa rahoitusta tulisi ohjata kunnille, joille suurin osa kustannuksista aiheutuu.
- Rakennetun ympäristön yhteentoimivuuden toteutus edellyttää kunnille suunnattua noin 5-10 miljoonan euron vuotuista rahoitusta seuraavan 7-10 vuoden ajan.

### Kuntaliiton ehdotus yhteiseksi kehittämiskohteeksi

Päällekkäisten rekisterien perustamisen sijaan tulisi tutkia mahdollisuus *aidosti yhteisen* julkaisupalvelun kehittämiseksi. Julkaisupalvelun kautta kukin viranomaishallinnoisi ja julkaisisi omia tietojaan ja antaisi käyttöoikeuksia muille toimijoille. Tietyille viranomaisille tiedot näkyisivät automaattisesti. Palvelu hyödyntäisi useita tietolähteitä ja mahdollistaisi vuorovaikutuksen eri toimijoiden välillä. Oikeuksia ei siirrettäisi yhdelle toimijalle, vaan jokainen hallinnoisi julkaisua omien tietojensa osalta itse. Esimerkiksi kukin kunta voisi julkaista kaavatietonsa itse suoraan omasta kaavatietovarannostaan kuntarajat ylittävän käyttöliittymän kautta. Syke saisi palvelun kautta oikeudet hyödyntää kaikkia voimassa olevia kaavoja valtakunnalliseen analysointiin.

Jos tiedon hallintaoikeudet eivät siirtyisi, kunnat voisivat julkaista kattavasti rakennetun ympäristön tietoja, kuten toimialan toiminnan kannalta tärkeitä kaikki voimassa olevat kaavat sekä pohjakartat, kaikkien nähtäville. Kuntaliiton näkemyksen mukaan yhteisen julkaisupalvelun kehittäminen toisi yhteiskunnalle huomattavasti enemmän lisäarvoa kuin tietojen kopiointi yhteen paikkaan ja kaksinkertaiset tiedon ylläpitovelvoitteet.

Julkaisupalveluita, jotka lukevat tietoja eri tietolähteistä, ja joissa julkaisu tehdään hajautetusti monen toimijan toimesta, on jo kehitetty. Kuntaliiton käsityksen mukaan Kuntaliiton ehdottama toimintamalli noudattaisi lausunnoilla olevaa RYTJ-määrittelyä ja RYTJ-lakiluonnosta paremmin myös EU:n datasääntelyn linjamaa kehityssuuntaa.

Suomi voisi olla edelläkävijämaa muissa Pohjoismaissakin ongelmallisiksi koetuista kopioirekisteriratkaisuista luopumisessa sekä julkishallinnon toimijoiden tehtävät ja roolit huomioivan tiedonhallinnan kehittämisessä.

## Lopuksi

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kuntien digitaalisia palveluprosesseja sekä valtakunnallista tiedonhallintaa kehitetään laajassa yhteistyössä - perustuen yhteisiin, valtakunnallisiin tietomalleihin. Kuntaliitto kannattaa toimintamallia, jossa ympäristöministeriö koordinoi yhteentoimivuustyötä laajassa yhteistyöverkostossa. Tiedon yhteentoimivuus mahdollistaa sen, että standardimuotoisia tietoja voidaan hyödyntää laajasti useissa eri järjestelmissä suoraan alkuperäisestä syntylähteestään. Yhteentoimivuus tuo merkittäviä hyötyjä koko yhteiskunnalle.

Esitetty RYTJ-lakiluonnos on vielä raakile ja sen sisältämät keskeiset periaatteet vastuiden ja oikeuksien jakautumisessa sekä tiedonhallinnan pääperiaatteissa eivät ole kuntien toiminnan eikä toimivan tiedonhallinnan kannalta tarkoituksenmukaisia ja vaatisivat vielä laajaa ja huolellista lisäpohdintaa. Useaan osaan jaettu lakikokonaisuus on hajanainen ja osin epä johdonmukainen. RYTJ-lakiluonnos jättää epäselväksi, kuka esitettyä tietosisältöä tarvitsisi ja mitä ongelmaa se lopulta ratkaisisi. Ratkaisun hyötyjä ja vakavia haittoja suhteessa yhteiskunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä vaihtoehtoisia toimintatapoja on syytä siten vielä pohtia uudelleen.

Digitalisaation tarkoitus on sujuvoittaa ja tehostaa toimintaa - ei luoda turhaa ja moninkertaista lisätyötä. Kuntien tuottamien tietojen siirtäminen Syken hallintaan heikentäisi käytännössä kunnan mahdollisuuksia tuottaa omia tietopalvelujaan ja päättää omasta taloudestaan, mikä omalta osaltaan vaikeuttaisi kunnan palvelujen järjestämistä.

Kuntaliitto katsoo, että suhteessa valmistelun huomattavaan keskeneräisyyteen, vakaaviin ristiriitoihin toteutuksen pääperiaatteissa sekä laajamittaisiin lisäselvitystarpeisiin, RYTJ:n toteutuksen aloitus on aivan liian aikaista. Kyse on koko yhteiskunnan toimivuudesta, joten on välttämätöntä, että oikeuksia ja vastuita sekä tiedonhallintaa koskevat toteutusperiaatteet ovat kaikkien keskeisten toimijoiden kannalta hyväksyttäviä, toimivia ja tarkoituksenmukaisia.

Valmistelijat: Tiihonen, Mättö, Holopainen, Taipale, Mäenpää, Jarva

SUOMEN KUNTALIITTO

Jari Heiniluoma  
Varatoimitusjohtaja

Miira Riipinen  
Johtaja